

Francisci Roncalli ... De Aquis mineralibus Coldoni ad oppidum Leuci in agro Mediolanensi dissertatio.

Contributors

Roncalli Parolino, Francesco, active 18th century.

Publication/Creation

Brixiae : Ex typographia Joannis Mariae Ricciardi, MDCCXXIV. [1724]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ahkpx49e>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

OC
15-

A.A. 13

A
L. 9

The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF
LONDON
DEPOSIT

Accession Number

Press Mark

1-2) RONCALLUS, F.

6273/D

FRANCISCI
RONCALLI
PHILOSOPI, ET MEDICI BRITANNI
DE AQUIS
MINERALIBUS
DE AQUIS
MINERALIBUS
COLDONI

THE
MINERALS
OF
GOLD

FRANCISCI
RONCALLI

PHILOSOPHI, ET MEDICI BRIXIANI

DE AQUIS

MINERALIBUS

COLDONI

Ad Oppidum Leuci in Agro
Mediolanensi.

DISSERTATIO

PHYSICO-CHYMICO-MEDICA,

BRIXIÆ. M.D.CCXXIV.

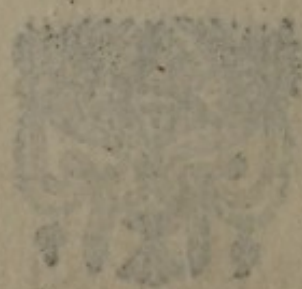
Ex Typographia Joannis Mariæ Ricciardi.
SUPERIORUM APPROBATIONE.

FRANCISCI
RONCALLI
DE AOUIS
MINERALIBUS
COLDONI

Ad Opusculum Lenci in Agro
Mediolanensi.

DISSERTATIO

PHYSICO-CHYMICO-MEDICA.

BRUXIAE. MDCCLXIV.

IN AUSTRIAE REGIA ACADEMIA
SCIENTIARUM ET ARTIUM

Excellentissimæ, ac Eruditissimæ
HEROINÆ
D. CLELIÆ
GRILLO-BORROMÆÆ

FRANCISCUS RONCALLUS

Obsequium.

*Lucubratum de Mine-
ralibus Coldonensibus Aquis opuscu-
lum, ut publicæ utilitati consulerem,
editurus*

editurus , mecum ipse meditabar, Excellentissima Domina cuinam , in Mediolanensi Provincia, ubi saluberrimi scaturiunt fontes , Delubro , vel Mæcenati Eruditissimo devoverem . Cum hæc diu sollicitè cogitanti præclarissimum Tuum Nomen effulsit , cui exemplò mihi visum fuit , ac operæ pretium duxi ; velut Insubrum Minervæ jure merito nuncupandum .

In primis dedit animum non modò celeberrima , qua præstas, Humanitas , verùm etiam Illustrium Virorum exempla , qui nuper non levidenses ingenii labores , quales isti mei sunt , sed minio , ac cedro digna volumina auspicatissimo Tui Nominis præsidio ob-
gnarunt .

gnarunt. Dedit inter cæteros exemplum
Illustrissimus Antonius Vallisnerius in
Patavino Archilyceo Professor Pri-
marius, ac Cæsaris Archiater, Vir
plenæ eruditionis, ac Ævi nostri in
Medica facultate decus, & ornamentum;
qui cominus, & eminus sapientissimam
ingenii Tui demiratus encyclopædiam
eruditissimum suæ mentis vectigal Tuo
laureatum nomine in solemnibus obsequiis
argumentum Tibi, ac æternitati tran-
smisit. Accedit ad hæc non antiquum,
dicam ne felicitatis meæ, an obsequii
monumentum, cum paucis ab hinc an-
nis (o dies non lapillo, sed adaman-
te obsignanda!) mihi faustè datum est,
ut Te Patrios ad Lares Veneta redeun-

*tem ex Urbe, non tam Gentilitiæ Tuæ
dignitatis, quàm omnigenæ virtutis
Tuæ, ac pene incredibilis ingenii ve-
neratione prosequerer. Tunc enim verò
hisce oculis vidi Æuropæ Miraculum,
Insubrię Phœnicem, veram nostri sæ-
culi Uraniam, nisi nupsisses, ut Cælo,
ac Borromęę Familiæ Heroas pareres,
ac perennares. Audieram, ac publi-
cis in documentis didiceram Te Prin-
cipibus ortam Viris, ideòque Paterni
Generis splendore Clarissimam floren-
tiores ævi partem, & maturiores
curas non gynęcei deliciis, sed in vir-
tutum omnium speculum efformatam
virtuti, ac Minervæ consecravisse,
tam eximia ingenii felicitate, ut ple-
nam*

nam artium Academiam in Tuo
unius pectore clauferis , ac in pri-
mævo adolescentiæ flore matura pro-
dieris , cum cætera vix efflorescunt
ingenia . Audieram Te Borromæis
auctam Conjugiis adeò absolutum sci-
entiarum omnium spectaculum in Te
præbuisse, ut doctrina ultra sexum emi-
nens nihil discendum ignores , nihil do-
ctè dicendum sileas , nisi jubeat mo-
destia . Audieram Te quamquam
tot scientiarum ornamentis instru-
ctam, tanta Nobilitate conspicuam,
tot undequaque stipatam honoribus ,
nihilominus (quod rarum) tam in-
signi Moderatione, Humanitate Mo-
destia , cæterisque virtutibus præ-
§ lucere ,

lucere , ut difficile dictu sit , utrùm
plùs animi probitate , quàm eru-
ditione præcellas . Audieram
Sed quid adhuc ? Dicam de Te ,
quod Saba de Salomone sapientissi-
mo prædicavit : Vidi oculis meis,
& probavi, quòd media pars mi-
hi nuntiata non fuerit . Major est
sapientia , & opera tua , quàm ru-
mor , quem audivi . 3. Reg. C.
X. Miretur itaque Politianus Cas-
sandram , quam ait pro lana li-
brum , pro fuso calamum , stylum
pro acu tractasse . Plutarchus As-
pasiam , quæ Philosophicis , ac
Rhetoricis institutionibus abunde cla-
ruit , Periclis Magistra , & tan-
dem

dem uxor. Plato Diotimam, quam
Socrates Philosophorum omnium lon-
gè optimus appellare Magistram non
erubuit. Hyeronimus Fabiolam,
Marcellam, Eustochium, quæ li-
terarum studiis, & elegantia inge-
nii cumulatissimè excelluerunt. Quid
plura? Facet Corynnam Thebe,
Sappho Lesbos, Lydia Sosipatram,
Leontium Græcia, Palmyra Zeno-
biam, Genebriam Verona, Ce-
retam suam Brixia, suas & Ve-
netiæ, & Roma Cornelias. Sin-
gulæ suis, sed non universis in re
Literaria dotibus eminebant. Tu
verò Italiæ, atque adeò Europæ
Decus singulas ingenio, ac erudi-

*tionē superemines ita , ut de Te
liceat referre , quæ de Stilicone
Claudianus in dispari argumento jam
cecinit .*

.... Sparguntur in omnes:

*In Te mixta fluunt; Et quæ divisa Beatos
Efficiunt, collecta tenes.*

*Inde fit , ut non amare non
possis obsequium operis , quod qua-
lecunque sit , cum literarium quod-
dam specimen habeat , Tibi displicere
non potest , dum offero . Tui No-
minis auspiciis devovisse satis est ,
ut sit in pretio: Tibi placuisse , ut
Eruditorum sinu foveatur . Vides
igitur , quænam sint argumenta ,
quibus ad Tui Nominis Patrocinium*

*exposcendum commovear . Reliquum
est , ut Tu sereno excipias vultu
hoc obsequii immortalis anathema ,
Tuo , fateor , impar ingenio , que-
madmodum Tibi quælibet impar est
laus : Hoc a Te mihi liceat polli-
ceri : Tuque vivas æternitati Ce-
lebratissima Mulier , ac Borromæe
Genti , cui nihil Magnum , nihil
splendidum deest , auge decus , ad-
de Carolos . Vale .*

Dat: Brixia Sexto Bissexti Sæculi Decimioctavi.

N O I
R E F O R M A T O R I

Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la Fede di revisione, & approvazione del P. F. Tomaso Maria Gennari Inquisitor Generale nel Libro Intitolato; Francisci Roncalli De Aquis Mineralibus Coldoni Dissertatio Physico-Chymico-Medica, non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Attestato del Secretario Nostro; niente contro Prencipi, & buoni costumi, concedemo Licenza à Gio: Maria Rizzardi Stampatore in Brescia, che possi esser Stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, & presentando le solite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, & di Padoa.

Dat. 21. Febraro 1723.

(Gio: Francesco Morosini K. Ref.
(Alvise Pisani K. Proc. Ref.
(f. Piero Pasqualigo Ref.

Agostino Gadaldini Segr.

IN O I
R E F O R M A T O R I

Dello Studio di Padova.

H Avendo veduto per la Fede di re-
sione, & approbazione del R. Re-
male Maria Gennari Inquisitor Ge-
nerale nel Libro Intitolato: Francisci Ron-
calli De Apis Mineralibus Cordoni Dis-
sertatio Physico-Chymico-Medica, non vi-
esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cat-
tolica, & parimente per Arresto del Secre-
tario Nostro, niente contro Principi, & buoni
costumi, concediamo Licenza a Gio: Maria
Rizzardi Stampatore in Bergamo, che possi
esser Stampato, osservando gli ordini in ma-
teria di Stampe, & presentando la solita Co-
pie alle Pubbliche Librerie di Venezia, &
di Padova.

Dat. 21. Febuario 1723.

(Gio: Francesco Metolfi R. Sec.
(Aloisio R. Sec. R. Sec.
(R. Sec. R. Sec. R. Sec.

Alfonsus C. C. C.

I
DE AQUIS
COLDONI
MINERALIBUS.

DISSERTATIO
PHYSICO-CHYMICO-MEDICA.

IN Mediolanensi Provincia, ubi La-
rius lacus Abduam restituit, Leuci
ager exsurgit, multiplici non minùs
Pagorum amœnitate, quàm oppor-
tuna ædificiorum multitudine cele-
bris. A læva per quatuor circiter
milliaria in fertilissimos campos ex-

*Leuci Ager
describitur,*

currit, a dextera verò, atque ab Aquilone, perpetuo
montium jugo circundatur, unde theatriali veluti pro-
spectu radiis meridionalibus patet. Tota tamen planities
superiùs ad imas propinquorum montium radices fre-
quentibus variegatur colliculis, lætissima pascuorum uber-
tate florentibus, inferius verò usque ad Lacus littora fæ-
cunda ubique viriditas vario colore progerminat, & hinc
per latus omne vineta rubent, unamque faciem e dire-
cto contexunt, inde frugifera segetum messis flavescit,
ut vix alibi terrarum felicior videatur in gramina luxuries.
Si oculus longiùs mittitur, aut ab inculta Dumani hyeme,

* A *

aut

Aere ingenium, & longævitas aerem salubrem portant.
 aut ab inaccessò Agræ vertice, ut plurimùm in nubibus fracto, citò castigatur. Ex adverso, ad meridiem scilicet, usque in oppositas finitimas oras longè, latèque diffunditur. Acerrima verò, quæ ibi degunt ingenia, homines longævi, morumque suavitas aeris salubritatem jam satis ostendunt, vel quia brumales venti, quos Balisii fauces evomunt, a salubribus Euris, & Zephyris Larii lacus temperentur, vel quia ab alternantibus collium, & vallium

Ad Leucensis Agri felicitatem, quæ cōspirent.

Coldonitepida scaturigine, ubi ducat originem.

anfractibus noxia alioquin vis paulatim frangatur, atque mitescat. Ne quid tantæ Regioni denegasse visâ fuerit naturâ, aquas ipsi dedit, non solùm innoxias, ut in communem usum inservirent, non solùm abundantes, ut ædificia, cum insigni Incolarum proventu, perpetuis tumultibus obstreperent, sed medicatas, ut earundem ope posset nutans humani corporis fabrica in perpendiculum aliquando restitui: Coldonum dico, cujus perennis, & brumali tempore tepida scaturigo ab internis Giovi, seu Serratæ visceribus erumpens, dein longissimo, & interrupto montium dorso, lætis flexibus procurrans, misceri dein lacu properat, & Bonacinam priùs a dextera, inde Aquatum a læva lambens prælabitur, tandemque per inclinatam parumper soli superficiem, non longè a munitissimo Leuci Oppido, ad lacum decurrit.

Coldonū aliquando salubre, aliquando damnandum.

Commendata ab eventu salubritas ansam præbuit dubitandi utrùm medicata latere possent aliqua effluvia, morbis forsan apta tollendis. Diu in dubium res acta fuit, tum quia fortuitæ curationes, quæ in hoc, vel illo contingebant, infelici aliquando in aliis eventu deplorabantur, tum quia veteres ejusdem præsertim Regionis Phisici opportuno scrutinio earundem vires non investigarunt. Tandem postremo nuper labente sæculo, ab oculatissimis

tissimis in Medicina facienda Viris Gazzaro scilicet, & Angelo Homobono varia tentata fuere examina circa Coldonensium Aquarum naturam, eventumque parem fuisse suis votis, probabili conjectura autumandum est, quandoquidem insigni Ægrorum emolumento, iisdem, dum viverent, semper usi sunt, ut testantur suæ schedæ a Joanne Maria Rainerio, Chymiam Castelli profitente, mihi fideliter transmissæ. In limine tamen ipse Gazzarus senior fatetur ancipitem esse de hoc latice doctrinam, tum quia distinctivus sapor desideretur, excepto quòd, si ad ignem ponatur, quo periculo testatur aliquod, quàmvis exiguum, tenui tamen palato sensibile, aciditatis emergere vestigium. Fæces verò a distillatione residuas indubiè asserit terram veluti lemniam representasse, aucto ad aciditatem saporis gradu. Per viginti circiter dies in vase ligneo asservata graveolentem sulphuris odorem emittit; Denique vitriolica aliqua tinctura insigniri easdem autumat, quinimo nitrosa. Hisce conjecturis innixus, & peculiari sua experientia edoctus, easdem proponit in dysenteriis, in calculosa Renum diathesi, atque in Ventriculi debilitate.

Gazzarus Senior, & Angelus Homobonus Aquas Coldonenses examinarunt.

Difficile de Coldono iudicium.

Sedimentum Coldonensium Aquarum aliquam aciditatem ostendit.

Coldonensis aqua sulphuris odorem exhibet.

Aquæ Coldonenses laudantur in dysenteria, in Calculis, in Ventriculi debilitate.

Angelus verò Homobonus, præter chalybeatam indolem, aliquam etiam addit auri, & argenti tincturam, & quò ad practicum usum, pari ritu procedit, scilicet in temperando ebullientis sanguinis fervore, atque in obstructionibus referendis.

Ex quo excessere strenui adeò Coldonensium Aquarum Patroni, habuit sua sidera & medicatus amnis, quàmvis non proletariæ curationes sæpissimè vocem extollerent. Dum igitur autumnalis otii gratia in Vallefaxina com-

Ciceronis monitum. Quæ ruri agenda sint.

morabar, subiit animum quod M. Cicero (1) 1. de legibus admonuit; Scilicet, „ si quæ dies ad rusticandum „ datae sint, ad eorum numerum accomodentur, quæ „ scribimus „; Ideoque, dum inibi quiescerem, opportuna examina facienda esse censui, ut dein in Patriam propè dies reverso, maioribus meditationibus, & periculis confirmarentur, ad hoc ut in posterum de his Aquis tutior doctrina vigeret.

Coldoni iter.

In superandis autem Coldonensis alvei cautibus nihil occurrit peculiare, quod nostras mereretur animadversiones, nisi quod adventitii vicissim rivi secundum laterales convallium desinentias in Coldonense fluentum exonerabantur; Unde adhuc admirari non desino, quomodo apud nonnullos invaluerit mos hauriendi aquas ad usum

Aqua prope Aquatum non sunt sumenda.

Ægrotantium prope pontem Aquati; Quandoquidem etsi inibi minùs cruda, & forsàn levior ob conceptum a motu aerem reperiretur, nihilominus mineralia effluvia, repetito elementaris lymphæ occurso, probabiliter fusiùs liquefcerent, saliumque, si ulla adest, potentia ulterius dissolveretur. Pedes itaque figimus prope vallem Terminorum, ubi bifurcata videtur Coldoni origo, sed falsò: Eò quia Terminorum vallis perennibus non gaudet aquarum scatebris, nec a penitissimis Dumani radicibus, aut internis Albani, seu Melmæ visceribus, ubi fossilium, & metallorum latere possunt matrices, sua ducit natalia, sicco etenim cælo frequentissimè sterilefcit. Quà tamen inferiùs suas lymphas transvehentibus Coldoni aquis immiscet, quidam Fonticulus emergit, nullis obnoxius vicissitudinibus, quas patitur memorata Vallis, sed potiùs, attenta sua perennitate, Coldonensibus lymphis com-

Aqua Vallis Terminorum non sunt perennes.

(1) Ut Patetur in Epistola sua 17 lib. 2 versùs finem.

comparandus; Quare postremo hoc seculo non defuere, qui ejusdem aquis, felici etiam cum eventu, usi sunt. *Fonticulus Coldonensibus lymphis comparandus.* Nilominus placuit ab antiquiori experientia dirigi, & secundum memorata illustrium Medicorum monita aquas ab ipso Coldonensi flumine haurire, situmque, ubi dicitur vulgò Guardalupo, seligere. Cumque locus hic ascendendo a dextera occurrat, liquido constat, etiam antiquitùs inibi receptas fuisse aquas, ut evitaretur aquę Terminorum vallis miscella.

Haud equidem ignoro, quòd superiùs etiam ab interruptis Ernę scatebris adventitii aliqui furculi emergunt; qui per duplicem præsertim vallem Glaciei scilicet, & Gattolæ in eundem met amnem labuntur: Verùm nulum ab his pertimescendum magni momenti damnum: Quandoquidem, si humida tempestas precesserit, aut tempore sumendi aquas vigeat, (quo casu accidentales rivi intumescerent medicatam vim fluminis hebetantes) tunc sanè nemo in physicis erit tam proletarius, ut easdem suis Ægrotantibus suadeat potandas; Stantque non pauca Illustrium Auctorum placita, quæ in humida æstivi temporis constitutione Acidularum, & Thermarum usum maximè suspectum faciunt. *Bine Valles Coldonense fluentum contemnerant.* Quæ tamen rationalis conjectura duplici præsertim innititur fundamento, scilicet tam ratione aquarum, quàm ratione ægrotantis subiecti. *In humida tempestate Aquæ non sunt potande.* Ex parte aquarum: Certum est, quod probabiliter admisso pluvialis immensi laticis additamento, mineralis, si quæ adest, indoles castigatur: Ex parte verò subiecti: Humida tempestate ponderosior sit atmosphæra, majusque a graviore circumambiente aere organa comprimuntur, unde sequitur, quòd participata intrinsecis etiam vasis *Quomodo Aquarum transitus in Corpore animalis præpediatur.* (ut in corporibus oscillantibus facillimè contingit) strangu-
gulanti

gulant modulatione, pressæ, & in mutuum contactum actę vehentes fistulæ, aquarum transitum ad urinæ vias denegarent, imminutis quin imò ab humida tempestate actuantis caloris viribus.

*In Aquarum
potu Canicula
res dies seligē-
di.*

Ubi verò sicco cælo caniculares dies exstuent, saluberrimus evadit aquarum potus, undè superatis inferioribus rivis, ipsoque Terminorum Vallis in Coldonense fluentum connubio, illico ac Guardalupum attingimus, inibi potest aqua seligi; Quod si adhuc superiùs ab adventitiis Ernæ hyatibus, & Glaciei, Gattolæque convallibus lymphæus latex decidat, aut erit exiguus, vimque medicatam fluminis non immutabit, aut, si perennis, ab iisdem internis fossilium, & minerarum matricibus diffluet, a quibus Coldonum sua ducit natalia. Ait enim

*Ad plura
milliaria oc-
cultæ minera-
lium venæ co-
sentiant.*

celeberrimus Lancisius (1), „esto ad plura milliaria distent, proclive est, & æquum suspicari utriusque fossilis conditiones, & qualitates convenire, . Maximè quod in toto Ernæ monte ferri fodinæ, licet neglectæ, reperiuntur, atque superiùs Coldonum a salebroso alveo combibitur, unde, opportunis forsam repertis stratis, in Ernæ memoratas valles Denuo convehitur. Ex quibus omnibus optimè constat ratio, cur in idoneo statuendo aquæ potandæ ritu saltem Guardalupum debeamus pertingere.

*Aquæ Coldo-
nenses in sua
scaturigine pro-
babiliter sunt
meliores.*

Quamvis ulteriùs remaneat discutiendum, utrùm adhuc propiùs primariam suam originem seligendæ essent, & scandendum ne esset totum Boatii dorsum, Ernæque latus, usque ad montem Serratę, ubi Coldoni rudimenta modesta nativitate primùm scaturiunt. Quod quidem summopere mihi laudandum venit, cum inibi Coldonenfis lymphæa intemerata enascatur, nec insitæ vires ab aliis

(1) De Sylva Cisterne, & Serminetæ Consilium pag. 103. T. 1 P. 2.

aliis aquis dissolvantur. Verumenim verò in præsentiarum non agimus in obscuris, nec rationibus arguendum ultra est, ubi aqua salubrior existat; Quandoquidem repetitis per integrum sæculum experimentis repertum est, & confirmatum aquas Coldoni, prope Guardalupum sumptas, difficiles curationes interdum absolvisse. Quia tamen im-

Boni, & mali eventus ab aquis Coldonensibus.

par aliquando fuit optatis eventus, & fatalia contigerunt accidentia, restant ulteriùs, chymica præsertim analysi, inquirendæ integrantes medicatum hunc laticem particulæ, ut secura jaciantur remedii fundamenta, atque in posterum instituat potus, ubi, & solummodo quando hæ aquæ possunt naturæ laborantis reparationi consulere.

Nervosè igitur in id potissimum enixus sum, ut Coldonenses Aquæ, prope Guardalupum infusæ, citissima, quàm fieri posset, diligentia Brixiam veherentur (tanto etenim examini in ipsa met Leuci regione incumbere non vacabat); Quandoquidem in examinandis aquis ad acidulam præsertim naturam vergentibus, quæ a sola resolu-

Aquæ Coldonenses Brixiam veectæ sunt.

Acidulæ a resolubili substantia fecundantur.

Quies in liquidis putredini viâ sternit.

Instructo igitur primùm ope hydropondii experimento, Coldonensis aqua idem pondus testata est, quo ipsæ

Coldonensis aqua hydropondio tentatur.

puteales

*Vix levior
ceteris com-
munibus.*

puteales nostræ Brixienſes tunc temporis gaudebant, quàmvis aliquatenus levioſer Coldonenſem aquam cenſeo, ob majorem promptitudinem, quàm habuit ad fuſcipienda caloris effluvia, ut apprimè docuit experimentum infuſi thermometri, in cujus tenui tubo promptiùs ad altiora impulit vini ſpiritum Coldonenſis. Quod, ut meliùs intelligatur, videatur experimentum celebratum in examine aquarum Hirmenſium pag. 26, eadem etenim methodo uſus ſum.

*In vaſis vi-
treis aſſervata
nitorem ſem-
per habet cry-
ſtallinum.*

2. Cryſtallinam ſemper in vitreis organis ſervavit faciem, præterquamquòd viginti elapſis diebus, ubi tenues nubeculæ in mutuos amplexus ferebantur. Sapor tamen inſipidus deprehenſus eſt, quàmvis illico ac fuerit epota, nec naſeam, nec Hypochondriorum tenſionem, nec borborygmos, aut pneumatofiſm producat.

*A potu nul-
lum damnum
in viſceribus
naturalibus.*

3. Ubi quinquaginta libræ in vapores lentiffimo ignis gradu fuerint reſolutæ, ſedimentum relinquit dimidiam unciam plus minus pendens, velamenti ad inſtar vitreæ cucurbitæ adhærens, quod diligentiffimè abraſum, primo intuitu albiſſimis videbatur integrari arenulis in ſubtili terra ſepultis, cujus tamen ſapor acidiuſculè linguam feriebat, quàmvis cum ſpiritu nitri promptiorem fermentationem inierit, quàm cum oleo tartari, ubi exigue tantùm, & citò evanefcentes bullulæ viſæ ſunt. Cujus phænomeni ratio fermentandi ſcilicet cum duobus oppoſitis ſpiritibus in promptu eſt; Hoc eſt corporum reſidentiam integrantium organica, & eſſentialis diverſitas, unde terreæ, & alchalicæ partes, utpote mole majores (quarum genitor interdum eſt ſolus ignis) cum acido nitri ſpiritu prolixiùs efferbuerunt, cæteræ autem, utpote minores, & de acidorum familia, cum ſpiritu tartari fermentationem naſcæ ſunt.

*Sedimentum
vitreæ cucur-
bitæ adhæſit.*

*Fermentatio
nem cum ſpi-
ritu nitri naſcæ
eſt.*

*Etiam cum
oppoſitis ſpi-
ritibus.*

Ope

Ope verò exactissimi microscopii lustrata arenularum multangula superficies, ut plurimum desinebat in prismata basis triangularis æquilateræ, quòd in nitrosis præsertim salibus est solemne; Cumque austeri saporis absentia aluminosam indolem excluderet, & super ignitis laminis vicissim durescentes bullulæ nitrosam indolem ulterius portenderent; Sic ubi ab allato brevi examine indubiè emerfit nitrosa Coldonensium aquarum natura, cætera quoque experimenta, quibus nitrosæ aquæ dignoscuntur, atque ab aliis discriminantur, in medium adducta sunt, senperque idem constantissimè viguit phænomenon.

Cumque tamen operæ pretium duxerim determinatas, quòd ad fieri posset, nitrosi salis particulas, quibus Coldonenses aquæ sæcundantur, statuere, ignisque tormentum, non citra conjecturæ lapsum aliquando celebretur; Sic selectis duobus, & vitreis vasis sedulè enixus sum, ut in uno decem Coldonensis laticis libræ, in altero verò par putealium aquarum quantitas poneretur, periculum inde facturus, utrum mox infusus nitrosus sal uberius a Coldonensi, quàm a puteali aqua dissolveretur: Quandoquidem jam innotescit limitatam esse quantitatem salis, qui in data aqua potest dissolvi; Ex quo provenit, quòd, si saturato jam lixivio novum infundas, vel ejusdem, vel alterius salis additamentum, aut, si levior humido, supernatabit (sal etenim quàmvis, ut plurimum aqua gravior poterit innatare, si ætherogeneis, & præsertim oleosis erit nuptus particulis, ut videre est in Bibliotheca Anatomica Eruditissimi Mangetti (1)), aut secus descendet secundum propriæ gravitatis ingenium. Hac igitur lege in naturæ gremio a chymicis, atque hydrostaticis

*Sedimentum
microscopio ex-
aminatur.*

*Bullulæ su-
per ignem du-
rescentes ni-
trum porten-
dunt.*

*Tentamen,
quo Saltem,
proximè, ni-
trosæ particu-
læ in Aquis
Coldonensibus
determinantur*

*Limitata est
salis quantitas,
qui in aqua
dissolvitur.*

*Sal aliquan-
do potest aquâ
innatare.*

* B *

(1) Tom. 2, Par. V. De Æconomia Animali pag. 1057.

staticis experimentis petita, erroneum videri non debet, quòd, cum intra Coldonensis aquæ corporaturam disseminata, atque a penitissimis Serratæ cryptis absorpta supponantur nitroforum salium corpuscula, minor autumanda sit solvendi ulteriùs nitri aptitudo, unde illa eadem major juncti nitri portio, quæ ad fundum Coldonensis aquæ descendet, opportuno erit argumento parem quantitatem in Coldonensibus lymphis jam præextitisse. Quia tamen secundùm celebrata mediis præsertim evapo-

Pauci admodum sunt nitrosifales, quibus Coldonum facundatur.

rationibus experimenta, abundè constat, paucissimas esse, & in immenso veluti latice disseminatas nitroforum salium particulas, ideò viriliter in hoc esse incumbendum quisque facili negotio sibi suadebit; Multa siquidem instant accidentia, quæ experimentum possunt fallere, & præsertim vel auctus, vel imminutus alterutrius vasis motus, cui, cum totum debeatur exsolvendi nitri molimem, sic nullo adventitio auxilio rem absolutam ire sinendum

Contentum liquidum, licet vas quiescat, movetur.

est. Quòd verò etiam quiescente vase intestinus quidam in aquis motus semper vigeat, pluribus probando non immorabor, tum quia non est hujus loci hoc explicandum suscipere, tum quia id eos tantùm ignorare accidat, qui rudes, aut hospites in physico-mechanicis non sine ingenti piaculo diversantur. Aeris siquidem pressio, calor, & lucis penetratio sphericas aquæ particulas in perpetuum motum adigunt, unde statim ac liquandum nitrum fuerit immersum, aqueæ particulæ patulas ingrediuntur porositates, solutisque nitrosis frustulis subtiliora

Exitus experimenti.

salium corpuscula combibunt. In prædicto igitur experimento, volupe fuit observare, quòd ex duabus nitri libris in Coldonensi aqua infusis, octo uncix cum semidrachma subsederint, in puteali tantummodo octo: Ex quibus

quibus licet arguere aquæ Coldonensis poros in primæva origine esse nitrosis effluviis præoccupatos, putealis verò, utpote nullis corpusculis saturatos, uberiores nitri particulas in suo sinu condidisse. Utrum verò soluta corpuscula inter inania aquæ spatia includantur, aut inter aque par- Sales in a- quis ubi nam cubent. ticulas, ipsas dilatando, interjaceant, facillimum statuere censerem, hoc est ambo contingere: Quandoquidem soluto jam nitro, aquæ moles nec illa eadem est, ac fuerat quando frustula immersa sunt, etenim est minor; Nec illa eadem est, antequàm frustula immergerentur, est etenim major.

Difficultas autem, quæ super hoc argumento emergit, scilicet, quomodo particula nitri in specie aqua gravior secundùm hydrostaticas demonstrationes legibus gravitatis non obtemperet, & motrices fluidi impressiones non possit eludere, jam aliquatenus discussa est pag. 45 & 46 (1), meliùsq; quinimò rem ipsam agit celeberrimus Gulielminus (2), ubi nitidissimè demonstrat non esse postulandos gravitatis effectus a minimis particulis exigua gravitate pollentibus, tum quia fluidum dissolvens non est quietum, tum quia incapax datur in ipsis momentum particulas aquæ ab invicem dissociandi, vi propriæ gravitatis, & pressione fluidi superincumbentis. Particula flui disgravior ali quando innatat.

Nitrosos igitur sales in Coldonensi flumine delitescere hoc quoque evincit experimentum, & utinam chymicis hisce conatibus alia etiam dos, quæ in elaborato ab ipsa Nitrum in Coldonensibus aquis detecta est. natura hoc latice solis coniecturis probari potest, elucesceret; Tutiora etenim statuerentur futuræ hypothesis fundamenta, sperandasque curationes securior ratio fulciret, chalybeata dico effluvia, quorum præsentia arguenda

* B 2 *

(1) In Tractatu de Aquis Hirmentsibus.

(2) In Dissertatione de Salibus pag. 88. & reliquis;

enda est a ferri fodinis adhuc extantibus, ubi Coldonensis lymphæ exsurgit, atque a promptitudine, qua viscerum ambages traicit, & dysentericæ intestinorum diathesi medetur. At clarè fateor incassum cessisse omnia tentamina in ferreis hisce stabiliendis effluviis Coldonensem lympham facundantibus; Quod tamen æquum est suspicari contingere ob exiguam, & tenuissimam eorundem indolem, nullis notabiliter nuptam menstruis, quibus dignoscitur, & discriminatur; Alioquin, si ferrea rudimenta, aut pyriteis matricibus jungerentur, aut vitriolico non carerent connubio, certum est, quòd faciliùs dignosci possent. Nec ideo tamen, quia chalybeatus hic spiritus examinis incudem effugit, arguendum est a Coldonensi flumine abesse; Quandoquidem in medicatis aquis se solùm prodit mediis sibi junctis fossilibus, aut mineralibus, excepto quòd in aqua ferreis, atque ignitis lamellis medicata, quæ si nondum ad crystallinam faciem evecta, in vitrea cucurbita tenui ignis gradu evaporetur; Exsiccato jam sedimento nigricantes, & præsertim pyramidales particulae ab uncinatis magnetis effluviis alliciuntur, atque hæsitandi locum auferunt. Secus verò, ubi ferrea principia aquosum laticem essentialiter non intrant, nec aliis copulantur metallis, quàmvis a nitrosis, aut aluminosis stipentur salium potentiis, nec magnete, nec quovis alio tentamine sua panditur natura. Quod, ut melius innotesceret, atque ad eruditionem comparandam periculum feci in chalybeato, & crystallino quodam latice in penitissimis fodinarum Vallisfaxinae recessibus subsidente, ubi vulgò dicitur Varone. Allatis siquidem Pasturum, ejusdem Vallis Pagum, duodecim hujus aquæ libris, atque annuente D. Francisco Ticozio celebri Regionis Physico

in

*Ratio cur
chalybeata ef-
fluvia in Col-
donensi latice
non emerse-
rint.*

*Aqua ferro
ignito chaly-
beata signa
ferri prodit.*

*Ferrea in se-
dimento efflu-
via a magnete
non alliciuntur*

in auras resolutis, ab exiguo sedimento Brixiam trans-
 misso nunquam ferrea emicuit indoles, etsi aliqua salium *Aqua supra*
 præsentia abradi potuisse mineram indicaret, & famis *mineram fer-*
 productio, atque vix credibilis celeritas, qua transitum *ri semper resi-*
 ad urinæ vias sibi sternit, ut notant inibi Fossiores, fer- *dens examina-*
 reis, & pyramidalibus spiculis integratam esse ulteriùs *tur.*
 confirmant.

His igitur aliisque pluribus de nominibus optimè con-
 stat ratio, cur in Coldonensibus lymphis ferrea hospitari *In Aquis*
 possint effluvia, chymicam quamvis analysim effugiant. *possunt dari*
 Quia tamen fieri non posse mihi videbatur, quin aliquando, *chalybeata ef-*
 aut majori facto in Serratæ visceribus prementium aqua- *fluvia, quàm-*
 rum additamento, aut novis excavatis vividioribus fer- *vis analysi ne-*
 reæ mineræ scrobibus tumidior, & agitatus Amnis, vel ac- *quaquam se-*
 cidentali lignorum propugnaculo refractus, vel horizon- *parabilia.*
 tali alvei superficie requiescens, conceptas fæculentias de-
 poneret, sic habita præ manibus exigua earundem por-
 tione, quæ in angusto prope Guardalupum sinu, aqi-
 sito ad gravitandum momento, placidè subsederat, me-
 dioque igne sublimata, colorem inter flauum, & aurum *Sedimentum*
 ambigentem induta est: Quinimò aliquot guttis olei tar- *Coldoni igne*
 tari instillata, ærugineam aliquatenus faciem præsetulit, *tentatum an-*
 undè de latentibus ferri principiis haud dubitandum. *reum colorem*
exhibet.

Vis igitur Coldonensis fluminis duabus præsertim in- *Coldonum du-*
 nititur dotibus, nitro scilicet, ut chymica experimenta *plici vena se-*
 probant, & chalybe, ut probabillimè coniecturæ suadent. *cundatur.*
 Utrùm verò alia etiam includantur fossilium, aut metal-
 lorum principia, scire nimis arduum, tamque laboriosa
 fateor me terret provincia. Quandoquidem, cum diffi-
 cile hoc opus nunquam perfectè absolutum fuerit ab ipsis
 cordatissimis Viris, qui actuosiores Thermas discusserunt;

Multò

*Mineralia
Coldonensium
Aquarum prin-
cipia chymicè
examen effu-
giunt.*

*Nitrum fe-
rè semper uni-
tum alumini
sulphuri, &
vitriolo.*

*Aquarum vi-
res in dies mu-
tantur.*

*Quæ facien-
da a Clinico
sint ante aqua-
rum admini-
strationem.*

Multo magis in casu nostro augetur difficultas ob tenuem venam, quam latex combibit, unde nonnisi ægrè potest desumi medicantium effluviolorum subdominans natura: Hoc ipsum testante celebri Gulielmino (1) ubi ait „ miscel- „ lam diversorum salium rarè præcaveri posse, non ob- „ stante minerarum determinatione: Plura siquidem in „ promptu sunt accidentia regulas naturæ saltem tantis- „ per turbantia; Hoc autem ut plenè intelligatur, ex- „ plicanda est ratio, propter quam fiat, ut unius tantum- „ modo generis sales in certa quadam minera irretiantur, „ non alii, nisi paucissimi, alii in terris recondantur, „ alii in lapidibus, & alii super easdem mineras efflore- „ scant „. Quàmvis Coldonensium aquarum natura pos- „ set e longinquo supponi, quia sæpissimè nitrum ab alu- „ minoso-sulphureis, & vitriolicis promiscuè matricibus in- „ tegratur. Præterquamquòd etsi dum scribo, hæc e voto „ contingerent, quisnam, ut alibi dictum, polliceretur „ fore ut eedem aquæ proximo mensè iisdem pollerent vi- „ ribus, aut futuro anno aliquatenus non immutarentur. „ Sanè qui philosophico lumine contemplatur tam multi- „ genas intimæ telluris vicissitudines, quàm varios salium, „ & metallorum occurfus, lentissimo passu in aquarum ad- „ ministratione procedit; Jamque adventante æstiva tem- „ pestate, ubi earundem potus instituitur, omnia primùm „ rimatur circa fontem, aut amnem accidentia, de præ- „ teritis temporum, & aeris motibus reminiscitur, ipsum- „ que laticem sedulo scrutatur examine. Quæ omnia, si „ quivis Medicus in propria praxi animadverteret, tam fa- „ tales non contingerent eventus, totque clarissimi olim „ Fontes, amisso in præsens nominæ, non squallerent, at- „ que

(1) In Dissertatione de Salibus pag. 66.

que adeo fordescerent. sed redeo ad provinciam.

Et primò, ne præter debitam rationem aut abundemus, aut deficiamus, sed rem, qualis est, per suas legitimas causas exponamus, videndum est, quibus viribus polleat Coldonenſis aqua ratione nitri. Neque hic per ambages prolixè repetam, quæ de ipſo abundè conſtant; Dum omnis, qui medicam praxim non in ſolo limine ſalutaverit, optimè caller nil ipſo aptius, ubi præternaturalis æſtus compescendus eſt, ubi calculuſ a renalibus thecis loco movendus. Quinimo ecquid tanti intereſt animali æconomiæ media reſpiratione perpetua aeris acceſſio! niſi quia nitroſas particulas in ſanguinem convehit, quæ muriaticis eduliorum ſalibus junctæ ſuum famulitium præſtare ait Famigeratiſſimus Dominicus Gulielminus (1) „ in reſolvendis in ſua principia fibra, & globulis rubris, tum motui muſculari ex parte excitando, „ tum fermentis componendis, tum nutritioni, & ſpeciei „ propagationi promovendæ, & infinitis aliis efficiendis „. Si verò dubitetur de nitroſa aeris natura, conſultantur idem Gulielminus (2), & Joannes Majovv(3), qui nervoſè quæſtionem abſolvunt.

Nitroſe igitur indoli chalybeata adde principia, adde puriſſimum, & cryſtallinum laticem ex penitiſſimis percolatum cryptis, adde demum fractam aliquatenus ejusdem cruditatem ab aſperis clivorum ſaltibus, atque a meridionali plaga, qua totus amnis perpetuò verberatur, & proinde a collatis accidentibus ſacili negotio colliges, quæ à Coldonenſibus aquis emolumenta ſperanda ſint. Quando tamen meam criſim candidè, ut ſoleo, & philoſo-

*Nitri vires
& uſus Medi-
cus.*

*Aer æcono-
miæ animali
utilis, quia ni-
troſus.*

*Aquæ Coldo-
nenſes cur ſa-
lubres.*

(1) *In Exercitatione de Sanguinis natura pag. mibi 73.*

(2) *Ibidem pag. 40.*

(3) *Tractatu de Nitro.*

*Coldonensis
Aqua aliquā
do prodest ali-
quando non.*

losophos decet in medium debeam adducere, indubiè asseram laudabilem hanc lympham multis egritudinibus posse mederi, multoties nullo futuram adiumento; Id circò ne culpanda veniat exarata propositio, seduliori trutina distinctos casus perpendam, ut usurpandi, aut evitandi Coldonensis laticis ratio apprimè innotescat.

*Quibus casi-
bus Coldonia-
qua vitanda
est.*

*Aquarū præ-
judicia in Cor-
pore animali.*

*Quando Col-
donenses Aquæ
seligendæ.*

Et quidem primo; Non omnes commentabor ægritudines, quæ a medicatis lymphis subigi patiuntur, sed easdem tantummodo, quæ a nitroso chalybeatis aquis medelam possunt suscipere, atque nostrum argumentum super Coldonensium indole tantummodo respiciunt. Quando igitur aspera exoticorum salium familia sanguinem inficit, quando hypochondriorum æstuationes futuram in liquidis effervescentiam minitantur, quando pertinax sibi invicem cohærentium massularum saburra, aut in Pancreate, aut in imi ventris visceribus congeritur; Tunc sanè, præsertim ob impeditum a compressis canalibus, aut ab interno stagnante lentore, aquarum transitum, nullum levamen sperandum foret, quandoquidem Coldonensis lymphæ, respectu aucti nimis morbi, imparibus pollet viribus, quibus superare possit occurrentia valida adeò obstructionum repagula, & confirmatis jam sanguinis labibus opitulari. Unde, ubi potatus aquarum rivus in purpureum oceanum fuisset devolurus, spirituum animalium influxum potiùs supprimeret, ansamque præberet, ut particule lentæ, & residues aliis ferruminatæ alcubi ulterius stagnando, quiescerent; Secus verò, aut præservativo indicante stimulo, aut mitiori ferrociente morbo laudandus semper veniet aquarum Coldonensium potus, tam ubi salino acris fluidorum indoles, & æstuantia viscera temperanda sunt, quam ubi tartarea rudi-
menta-

menta in calculum abitura, dissolvenda, præsertim ubi ab adstantis Clinici solertia chyli officinæ fuerint expiatæ, crassiorque excrementorum quantitas eliminata: In de-
 terfis etenim intestinis faciliùs medicatrices lymphæ me-
 feraicorum ora subeunt, quibus dein viis ad urinæ promp-
 tuarium lapsuræ sint, nos ignoramus: Cumque tamen alibi
 promissem prolixius hanc rem me acturum solvere fi-
 dem in præsens æquum est: Quàmvis temeritatis notam
 vereri debeam velle omnia, & singula opificis naturæ
 arcana cogitando assequi, eiusque effectus, cognita ope-
 randi arte, penitus introspicere.

*Intestinorum
præviadeterfio
multum tri-
buit ad facili-
orè aquarum
transitum.*

*Naturæ my-
steria mente
assequi non
possumus.*

Notum jam est Helmontii effatum: „Discite urinam
 „cruoris ab urina potus secernere, „ac si illa mediis
 emulgentibus per Renes, hæc a Mesenterio per peculia-
 res ductus transcolaretur. Primam ab ipso sanguine pro-
 ficissi plurimum portendunt, cum integrantes ipsius uri-
 næ dotes, tum emulgentium usque ad finitimas renalium
 glebarum intercapedines distributio, quibus salino-sul-
 phurea excrementa a sanguineis amplexibus liberantur.
 Urina verò potus, quæ nullis sanguineæ massæ caracte-
 ribus insignitur, & quæ præsertim Acidularum usu con-
 tingit plurimum negotii faceffit in suæ originis criterio,
 adeò ut incassum usque in præsens insudaverint tot illu-
 strium Anatomicorum examina. Philippus tamen Ver-
 heyen (1), acerrimo Vir ingenio, rem acu autumat teti-
 gisse, strenuè probans non admittendas esse has vias pecu-
 liares, eò quia etiam sanguinis commeatu serosi potus ex-
 cretio citissimè potest absolvi, quandoquidem factò pe-
 riculo in canis abdomine citò exinaniuntur viæ chylifere,
 cruorque rapidissimo passu iter circulationis prætervolat,

*duplex urina,
scilicet cruo-
ris, & potus*

*Incassumque
ritur cognitio
aquarum tran-
situs in corpo-
re animali.*

*Cruoris cir-
culus rapidissi-
mus est.*

* C *

idcirco

(1) In Supplemento Anatomico Tractatu 1. Cap. XXIX. de Urina.

*Emulgentes,
et si exigui dia-
metri, materiā
tamen urinae
suppeditant.*

*Sinister Cor-
dis ventricu-
lus duas un-
cias crassioris co-
tinet.*

*Opinio Gu-
lielmi Cole cir-
ca copiosā mi-
ctionem a lar-
go potu.*

*Mictionem
quæ adjuvent.*

idcirco quàmvis emulgentium arteriarum diameter exiguam habeat cum reliquis majoribus proportionem, nihilominus exuberans haberi potest secernendi feri proven-
tus, quia a repetito purpurei fluminis appulsu canalium thlipsis compensatur: Si verum est, quod tradit Richardus Lovverus (1), ubi, præeunte Harvejano (2) phosphoro, ob sinistri ventriculi latitudinem duarum tantum uncia-
rum capacem, supposita viginti quinque librarum sanguinis præexistentia, ductoque argumento a bis mille pulsuum vibrationibus, quæ intra horam contingunt, ultra duodecies pariter intra horam sanguinis circulum celebrari nitidissimè ostendit: Quàmvis non desint; qui hoc etiam celerius fieri suadeant, & præsertim immortalis Athenæi Patavini Professor Primarius, atque Cæsaræus Archiater Vallisnerius. (3)

Huic opinioni ipse etiam favet Gulielmus Cole (4) copiosam mictionem a largo potu arguendam censens, a difficili ob copiam assimilatione potati cum sanguine, qui
„ dum minùs elaborato hoc liquore refertus præ declivi
„ situ ad glandulosa Renum corpora appellit, accedente
„ nervoso fermento aquosa hac materia spoliatur; „ Pres-
sione circumpositarum partium, & perpetuo diaphrag-
matis inter respirandum motu non parum opitulantis: Difficultas quinimo, quæ hoc theorema labefactare videbatur, apprimè discussa est ab ingenosissimo Laurentio Bellino (5), qui colores, & odores diureticorum in ipsis urinis continuatos arguit a peculiari ipsorum natura,
„ quæ etiam per plures circuitus mutari in sanguinem mi-
„ nimè

(1) *Traclatu de Corde, motu, & colore sanguinis &c.*

(2) *De motu Cordis, & Sanguinis in animalibus.*

(3) *Nove osservazioni, ed esperienze intorno alla Storia Medica, e Naturale.*

(4) *De Secretione Animali Cap. XIII.*

(5) *Traclatu de Sanguinis Missione pag. 196.*

„ nimè potest , sed per quamcumque viscerum seriem ^{Diureticorum}
 „ traiciantur , vim , & naturam suam conservant , eò ^{odores in uri-}
 „ quod in nullis glandulis detur vis , ac velocitas , quæ ^{nis adhuc sen-}
 „ ipsorum texturam , cohæsiõemque partium constitu- ^{sibiles.}
 „ entium mutare , ac solvere possit , unde semper ejus-
 „ dem naturæ persistunt , & cum secerni per renes cæte-
 „ roquin possint , per urinam reddentur , qualia assumpta
 „ sunt „ . Robur acquirit secundum ipsos hæc doctrina
 sumpto argumento a chylosis massulis , quæ multoties ^{Chylus diu}
 cum sanguine circumfluunt , antequam ipsius naturam in- ^{cum sanguine}
 duant , ut partitis a pascu horis venæ sectio apprimè sua- ^{circuitate quæ}
 det ; Unde sicuti chylosus latex crassioribus particularum ^{illius naturæ}
 ramusculis integratus , jamque acquirendæ sanguinis na- ^{induat.}
 turæ prædispositus , subigi tamen aliquatenus reluctatur ;
 Sic potiori jure verificari potest hoc phænomenon in par-
 ticulis subtilioribus , & majori activitate pollentibus , quæ
 occurrentium corporum repagula faciliùs effugiunt , na-
 tivamque indolem ulteriùs conservant . His demum ac-
 cessit non spernanda objectio Patavini luminis , Eruditissi-
 mi scilicet Joannis Baptistæ Morgagni (1) quærens , cur ^{Joannis Bap-}
 præpedito in alterutro renum urinæ transitu , ob latens in ^{tistæ Morga-}
 ipsis aliquod impedimentum , tanta diureticorum copia ^{gni objectio.}
 potetur , quin ulla appareat urinæ stilla , quæ alioquin ad
 lotii promptuarium deberet influere , si aliæ a renibus
 distinctæ semitæ paterent .

Talibus , & aliis , quæ lubens prætereo , fundamentis
 innititur conjectura ducendæ aquosi lotii originis a fæ-
 cundissimo purpurei fluminis gremio , meo quàmvis pa-
 lato non adamussim arrideant . Parcat propterea , minus-
 que obstrepat doctus alioquin Richardus Lovverus illis

* C 2 *

verbis

(1) In *Adversaria Anatomica in Animadversione XXXIV.* pag. 73.

verbis (1) „ Quòd magis adhuc manifestum apparet in
 „ iis, qui aquas minerales acidulas tanta copia exhauriunt,
 „ ut aliquos noverim, qui duos ferè congios aque unico
 „ mane, partitis haustibus, epotaverint, atque intra qua-
 „ tuor horas totam penè iterum per vesicam reddiderunt;
 „ Quæ aque copia sanguinis quantitatem in pluribus ho-
 „ minibus plus duplò excedit, & pariter certum est eam
 „ per utrosque cordis ventriculos, una cum reliquo san-
 „ guine sæpius pertransiisse „. Quomodo etenim tantus
 potest aquarum, & si medicatarum, rivus in sanguinem
 devolui absque incolumitatis discrimine. Si amisso equi-
 librio ob præpollentem in naturalibus alioquin fluidis se-
 rositatem morborum ilias præsto est, quomodo a tanto
 aquarum influxu cruoris non continget dissolutio,
 & sanguineorum globulorum ab invicem discontinuatio!
 Non ne syncopes, & multiformes pulsuum anomalie
 emergent, coactoque in propriis carceribus sanguine, &
 amisso ob violentam tensionem in expansilibus alioquin
 fibris ad oscillandum momento, perennis cyclophoria præ-
 pedietur, & secretiones succorum in visceribus institu-
 endæ, vitiabuntur! Neque hic obiiciatur illud Gulielmi
 Cole (2) aquam licet influentem non tamen sanguini as-
 similari. Passim etenim videmus, dum venæ sectio cele-
 bratur, sollicitam sanguinis promptitudinem, qua aque
 misceri properat: Huic adde intestinum, & fermentativum
 sanguinis motum, quo adveniens aqua combibitur; Adde
 oscillantes vasorum parietes, quibus adhæsuræ liquidorum
 massule versùs axim pelluntur, adde demum minutissimas
 arteriarum appendices, per quas arctissimè discurrere

cogi-

*Acidulæ to-
tæ non possunt
in sanguinem
devolui.*

*Quæ damna
emergerent.*

*Mixtio fa-
cillima inter
Aquam, &
sanguinem.*

(1) *Tractatu de Corde, motu, & colore sanguinis.*

(2) *De Secretione Animali Cap. XIII.*

cogitur sanguis, & proinde, si potes, argue aquam sanguini strictissima consortii lege non esse conjunctam. Lamentabile propterea damnum, quod a promiscua hac circulandi necessitate pullularet, nemo non videt, cum ipsis quoque Barbitonsoribus intemerata affulgeat lex in secto tumore non omne pus evacuandi, ne pœnitendus *In secto Tumore purulentiæ spiritus ipsos secum vehunt.* contingat virium exitus, ipsaque cathartica sedulis interdum Physicis suspecta sint, ne labentes fœces secum spiritus ipsos vehant. Quid postea dicendum de tanto aquarum gurgite sanguinis amplexus affectante, & per principalia viscera præterfluo, non ne spirituosæ, & vitalia ipsius cruori effluvia delibabit, nec citra gravem jacturam poterit secerni! Videatur eruditissima dissertatio Petri Antonii Michelotti (1) ubi a liquoribus ubertim fluentibus virium languores, membrorumque imbecillitates subsequi nitidissimè ostendit; Consulantur Chymici, & sicuti vini, aut cujusvis spirituosæ liquoris energetica vis citissimè hebetatur, & mitescit ab aqueo superaddito latice, per quem illico impatiens tinctura disseminatur, & distribuitur, sic proniori inclinatione in sanguine id ipsum fore conjectandum, adeoque non posse singulo mane ultra quindecim dies cum ipso cruore æquilibrem aqueæ molem copulari, quin combibitis, & secum transeundo vectis spiritalibus sanguineæ massæ particulis virium lacrymabilis prostratio subsequatur. Nitidissimum hujusce veritatis argumentum exhibet magnus naturæ scrutator in chymicis præsertim tentaminibus Robertus Boyle (2): Agens enim de spiritus humani sanguinis proprietatibus, ait „: Quàm mirè factæ sint, aptæque, ut se per alios

(1) *De Separatione fluidorum in Corpore Animali* pag. 345.

(2) *In Historia Humani Sanguinis Parte Quarta* pag. 391. T. 2.

*Spiritus San-
guinis huma-
ni in liquidis
facillimè dif-
funditur.*

„ alios convenientium texturarum liquores dispergant ,
 „ diffundantque , & unica gutta injecta in uncias quatuor
 „ aquæ, phialaque leviter agitata, manifestum toto liquo-
 „ re diffusum esse colorem „. Sicuti igitur a levi phialæ
 agitatione disseminata per totam aquam, ictu oculi, vidit
 infusæ guttulæ principia, non extra rationalem conjectu-
 ram erit arguere , quòd supposito Acidularum transitu
 mediis sanguiferis semitis, dum purpureus oceanus per-
 petua circulatione rotatus ab advenientibus undis intume-
 sceret , ex mechanica intestini, & progressivi motus ne-
 cessitate innatantes, & irrequieti spiritus secundum pro-
 priæ elasticitatis ingenium inhiantes aquarum porulos
 occuparent, lugenda (quòd de multis aliis particulis ,
 & salibus in sanguinea massa necessariis esset pertimescen-
 dum) dein noxa, viriumque dispendio per renales thecas
 secernendi. At deus bone? Secus in praxi contingere quo-
 tidie videmus, & admiramur. Ubi etenim rationalis in-
 dicatio aquarum potum portenderit, vires earundem usu
 in dies recreantur, & vigescunt, quia exiguo aquarum
 rivo morbosæ naturæ obstacula, citra periculum remo-
 ventur, sanguis ad circuitum prædisponitur, saline exu-
 berantes particulæ dissolvuntur, & specificis medicatis ef-
 fluviis peculiaris morbi indoles domatur, quin verenda
 contingat vasorum plenitudo, & spirituum nimia sup-
 pressio, quæ totum aquarum sanguini additamentum de
 certò comitarentur.

*Factura spi-
rituum sangui-
nis non potest
compensari ab
aquæ effluviis*

Neque illud, credo, in contrarium adducetur posse
 scilicet spirituum sanguinis jacturam a medicatis aquæ
 effluviis compensari: Quandoquidem lato nimis, & di-
 verso modo uterque ex his liquoribus suo spiritu fecun-
 datur; In aquis etenim vel Acidulis, vel Thermalibus
 adeò

adeò exiguae est quantitatis, respectu magnae molis aquae, ut vix possit elici. In sanguine verò, & si immortalis Lancifius (1) Clarissimum Raymundum Vieussenium admoneat,, difficilem, ac planè impossibilem esse spargyricam,, humani cruoris analysim, tum ex parte artis, tum ex,, parte naturae ipsius sanguinis,, : Nihilominus præcitatus diligentissimus Boylius (2) ab unciis septem benè ficcati, & non adusti humani sanguinis, septem circiter drachmas spiritus obtinuit, cujus tamen aliqua pars utrum superadditis debeat novis corporibus, igni scilicet, bolo, vel aeri, Sapientium judicium esto. Satis etenim nobis est vim argumenti hoc parùm minuere, quæ validissimè urget, scilicet abque sanguinis detrimento vicissitudinarias has spirituum permutationes non posse perfici. Sed, quid immoramur in re, quam quivis in Medicina gregarius apprimè jam callet. Spiritale aquarum mineralium, & si ab occulta sulphuris vena advenientium, gas spiritui humani sanguinis est ne comparandum?

Perfecta sanguinis Analysis est impossibilis.

Boylius ab unciis septem sanguinis 7 Drachmas spiritus elicit.

Aquarum mineralium spiritus non est comparandus spiritui sanguinis.

Mitto præterea nervearum appendicum compressionem, quæ spiritus animales interciperet, mitto enormiter immutatam ipsius cruoris texturam, flammuleque vitalis, ut aliqui loqui amant, extinctionem, quæ ab aqueo adveniente flumine possent perpetrari, solùmque examinandam relinquo acerrimam difficultatem a Georgio Entio animadvertam, atque in Bibliotheca Anatomica Eruditissimi Mangetti (3) descriptam. Quòd scilicet,, nulla arte, aut,, vi effeceris, ut iniectus in arteriam emulgentem liquor,, per renem in ureterem transeat. Nec obstat subterfugium

Liquida, per Renes difficilime transiunt.

(1) In Dissertatione Quarta, ubi agit, an Acidum ex sanguine extrahi queat T. 2. pag. 265.

(2) In Historia Humani Sanguinis Parte Quarta pag. 300. T. 2.

(3) Tom. 1. Parte II. de Thorace pag. 1031.

„ gium tuum injecta illa ad colaturam hujusmodi esse
 „ prorsus inidonea; Nam nec urina ipsa, quæ jam in ve-
 „ sicam pertransiit, in arteriam emulgentem, quanta vis
 „ vi immissa, illuc denuò penetrabit „. Ex quibus nol-

*Erasistratus,
 & Asclepiades
 damnant usu
 Renum in se
 paranda uri-
 na.*

*Marcelli Mal-
 pighii observa-
 tio circa re-
 nes.*

*In mortuo
 animali glan-
 dula, & va-
 luulæ coeunt.*

*Odores din-
 rectorum &
 multiformia
 corpora per
 urinam red-
 dita.*

lem quis argueret me cum Erasistrato, & Asclepiade re-
 num usum in discernenda urina damnare, sed solùm
 multum tempus in hisce perficiendis requiri, & sicuti,
 secundum etiam ipsa clarissimi Marcelli Malpighii expe-
 rimenta (1), anatomico examine subacti humani renes
 cujusvis liquoris per arterias emulgentes injecti viam egrè
 permittunt, quia conceptus, medio syphone, impetus
 ab arctissimis meatuum ambagibus hebetatur, sic, si non
 pari, saltem analoga prope conjectura autumandum id
 ipsum in vivo animali contingere, adeoque solùm facil-
 limum aditum habere urinam ad distillandum in urete-
 res, quia perpetua viget in deferentibus arteriis arieta-
 tio, & in fibrosis glandularum ordinibus oscillamentum:

In mortuo verò glandularum ostia coeunt, & vasorum
 valuulæ collabascunt. Sanè ingeniosissimus, nullique se-
 cundus Laurentius Bellinus (2) renales siphunculos con-
 templans, ait „: In renum enim sectione constat ex re-
 „ nalibus ductibus nihil effluere, licet sero impleantur,
 „ nisi ipsos digitis compresseris „, imò in vivis valida
 opus esse compressione, ut urina labatur, nitidissimè
 ostendit, quam a distento inter respirandum diaphrag-
 mate proficisci interpretatur.

Hanc demum doctrinam infirmo stare talo clarissimè
 demonstrarunt odores, & multiformia quædam corpora
 per urinam reddita, ut videre est apud Diemerbroeckium

(1), &

(1) In Exercitatione de Renibus.

(2) In Exercitatione Anatomica de Structura, & usu Renum.

(1), & Bartholinum (2), ubi abundant exempla ab Auctoribus magni nominis excerpta, vini non immutati (3), pilorum (4), paleæ hordeaceæ (5), olerum (6), frustulorum rad. appii (7), fungorum non exactè in masticatione contritorum (8), quinimò clavi ferrei (9), acusque crinalis (10) ante biennium deglutitæ, & cum calculoso indumento per urinarias vias redditæ. Quàmvis propterea, facem præbente clarissimo Mangetto (11), ego quoque censeam a lascivientibus mulierculis per latam satis Urethram extranea hæc corpora arte fuisse intrusa, non tamen indiscriminatim esse expungenda illustrium adeò Virorum placita censerem, cum hæc, non aliquando solùm evenerint, quo casu suspecta posset esse credulitas, sed passim memorata, & aucta penes ipsos videamus. Quo ad odores tamen, rationi Bellinianæ superiùs expositæ lubenter assentimur: Imò (quàmvis repugnante Georgio Entio (12), ob celebratam venæ sectionem post esum asparagorum, nullumque deprehensum odorem, qui alioquin urinam jam inquinaverat) rationi consonum videtur posse activas quasdam qualitates, & subtilissima effluvia unà cum sanguine in perpetuum orbem rapi, quin, ad ali-

*Mulierculæ
per Urethram
extranea cor-
pora in Vesicā
intrudunt.*

*Venæ sectio
post esum as-
paragorum,
nullum odorē
esse in sangui-
ne ostendit.
Subtilissima
particulæ pos-
sunt cum san-
guine circumi-
re, quin im-
mutentur.*

* D *

Quæ

- (1) *In Anatome lib. 1. de Ventre inferiore pag. 103.*
- (2) *De Lacteis Thoracicis Historia Anatomica.*
- (3) *Vide Zacutum Lusitanum lib. 2. Pract. Adm. obs. 71 & Salmust. cent. 2. observat. 95.*
- (4) *Vide Tulpium lib. 2. ob. C. 52.*
- (5) *Vide Plutarchum lib. 8. Probl. 9.*
- (6) *Vide Joaannem Itanborne Anat. Leydensi.*
- (7) *Vide Julium Alexandrinum Annot. ad C. 14. lib. de Substant. facul. Naturæ*
- (8) *Vide Nicolaum Florentinum serm. 9. Tractatu 4. Cap. 29.*
- (9) *Vide Alexandrum Benedictum lib. 3. Anat. Cap. 9.*
- (10) *Vide Schenchium lib. 3. Obser. 6.*
- (11) *In Bibliotheca Anatomica P. 1. de Infimo ventre pag. 405.*
- (12) *Tractatu de respirationis usu primario.*

Quæ vis, si nullo extraneo corpori concederetur, vel illicò, ubi in rubrum oceanum fuerit devolutum, suis funditùs characteribus orbaretur, nescio sanè quomodo medicamenta, & præsertim specifica, magnis morbis optularentur, atque in hanc, vel illam partem deducta agerent, quod agere nata sunt.

Pili aliquando micti.

Mictos pariter fuisse pilos non irem inficias, etenim, cum quandoque ludat natura in suis operationibus, monstraque contingant, nil mirum, quòd sicuti in genitalium regione eorundem origo progerminat, sic retroacta forsan penetrandi vi, dein, in lotii promptuarium, aut continuam urethram emerferint: Quàmvis non levis mihi indulgeat suspicio pseudo pilos tantùm fuisse, hoc est obscura filamenta intereternam figuram apprimè disposita ab arctissimis glandularum cancellis, aut ab excretoriis, in peluimque desinentibus meatibus, ubi coactè aliquam morulam nacta sunt.

Si transiens aquarum mediis sanguiferis canalibus celebraretur, extranea corpora per os deglutita in visceribus aliquando stagnantia reperia fuissent.

Quæ verò, aut qualia olim devorata per urinarias semitas labuntur, aut post sectum cadaver in lotii cisterna latent, cum ob rationes superiùs traditas (quibus etiam addi posset, nunquam hæc extranea corpora in Cadaverum sectione reperta fuisse in aliis visceribus, in quibus sanguis perpetuo motu discurrit, ubi procliviùs debuissent figi, respectu suæ molis, & angustiae vasorum) cum ob rationes, inquam, superius traditas a sanguiferis canalibus vehi non possint, reliquum est, ut opinemur per breviora emissaria diffluere, atque, opportunis occurrentibus furculis, in urinæ receptaculum transduci.

Cum in suppressione, vitio Renis, diuretica non trahantur per vias peculiares.

Quàmvis propterea sæviente lotii supra Renes suppressione, incassum tot diuretica ingerantur (quæ per suppositas has vias deberent diffluere), quin optata mictio appareat;

pareat; Id nihilominus ab illorum classe, quæ contin-
gere possunt, non expungendum est, cum multa possint
præstò esse accidentia, & concausæ diureticæ potionis ac-
cessum, mediis hisce canalibus, ad urinæ cisternam præpe-
dientes, & si vitium in solis Renibus videatur; Et præ-
fertim, si attentè perpendamus magnum intercedere posse
consensum, & quorumvis labem facillimè, & vicissim *In corpore a-*
in alterum reciprocare: Quòd, ut pro voto clucescat, *nimali ma-*
considerandum est urinam ferè semper supprimi, vel vi- *gnus visceru*
tio sanguinis, vel Renum. Si primum; Quis promittet *consensus.*
morbosam dyscrasiam vehentibus hisce fistulis non fuisse *Urina suppri-*
participatam, atque crassum forsan, & exsiccatum san- *mitur, vel*
guinem illis iisdem viribus, quibus Renum obstructio- *vitiosanguinis*
nem, & crispaturam molitus est, aut in horum canalium *vel Renum.*
glandulosa ostia intrusum aditum interceptisse, aut in- *Ipsò actu,*
cumbentium partium coordinationes adeò corrugasse, ut *quo Renes op-*
angustia proinde emerferit. Si secundum; Ideòque atona *stantur, pos-*
supponatur renum structura, vel crassioribus, vel cal- *sunt obstrui-*
culosis saturata molibus; Quisnam liberos a laxamento, *via peculiare*
atque succedenti ob concidentiam clausura, hos canales *Idem dicen-*
probaverit, aut non compressos, & coarctatos a renum *dum de laxa-*
tensione, majorique pelvis diametro non judicabit, si, *mento.*
quando dentur, circumcirca hæc viscera tantùm possunt
disseminari, atque ad ipsorum contactum, in statu na-
turali, blandè coguntur quiescere.

Interruptis quinimo urinæ meatibus totum æconomiæ *In Urinæ sup-*
animalis regimen subvertitur, & non solùm febris est in *pressionē æco-*
limine, sed principalia ipsa viscera in secernendis humo- *nomia anima-*
ribus vitiosè dehiscunt, unde nil mirum, quòd præpol- *lis subvertitur*
lentibus in ventriculo, & intestinali fistula acidis princi-
piis diuretica ingesta sensim coagulentur, ineptioraque

*Via deferen-
tes aliquando
non tam an-
gustæ, si ex-
traneis Corpo-
ribus aditum
permittunt.*

fiant ad trananda deferentium ora, quæ quàmvis non tam angusta (si per ipsa extranea, nec tam minimè molis corpora aliquando intermeant), nihilominus in statu morbofo facillimè labi, sibi pedetentim coire, & quasi dixerim aboleri coniectandum est.

*Non exigua
pars aquarum
mineraliū in
sanguinem de-
volvitur.*

Verum enim verò, etsi ratio suadeat, nec experientia reluctetur hisce brevioribus viis diuretica aliquando diffluere, & mineralium aquarum transitum absolvi,

cum tamen potulentis præsertim, utpote fluxilioribus, regiae etiam pateant semitæ, & chylolymphici canales, sic mineralia libamina potari minimè posse crediderim, quin aliqua pars, ubi meseraicorum ora, ductumque Thoracicum transfretaverit, in mare purpureum devolvatur.

Hocque non solum probatur ex eo, quòd vasa lactea occurrant, atque in eadem peristalticus intestinorum motus advenientem undam exprimat, sed etiam ab experimen-

*Aliter Acidu-
læ difficul-
ter prodesse*

tis; Difficulus etenim Acidulæ, aut Thermæ per potum sumptæ profuissent, nisi obtento in ipsa cruoris claustra aditu, exaratisque inibi suis viribus. Quoniam tamen, ob rationes superius traditas, nec totum aquarum fluentum sanguiferos canales possit subire, nec exiguus earundem riuus ab apertis lacteorum oris possit excludi, sic major, aut minor aquæ quantitas, quæ cruori miscebitur, pendere debet a majori, vel minori promptitudine, qua in deterfis intestinis Lactea patebunt, atque a pro-

*Aquarū trā-
situs in Corpo-
re animali a
quo pendeat.*

clivi, aut interrupto aditu, quo peculiare viæ potatam aquam combibent, unde secundum varias, minùsque transitui pronas dictorum canalium positiones, aliorumque accidentium discrimina, ob bipartitum iter, in alterutro canalium aut intercipi, aut procliviùs potest de-
fluere, ex quo eruenda est symptomatum syndromes,

que

que contingit, dum medicatis laticibus utimur. Multo-
 ties siquidem, requirente morbi genio, potantur aquæ, nul-
 lisq; productis aut doloribus, aut pneumatosis, aut nausea, *Facilis inter-*
 brevi tempore per urinam redduntur, & tamen nullum *dum Aquaræ*
 ægri levamen emergit. Aliquando illico ac aquosus latex *transitus citra*
 in Ventriculum elutriatur, sensimque in intestinalem tu- *illum ægri e-*
 bum reptando Duodenum implet, & distendit, seviunt *molumentum.*
 tormina, anorexia viget, & exilibus tantum diverticulis
 imminuta aquæ quantitas, per illam interdum viam, qua *Morbosa actu*
 advenerat, eructatur, & tamen luctuosa hæc preliminaris *potus sympto-*
 salus optata subsequitur: Quod non aliunde factum puto, *mata salus sub-*
 quàm ab organica, aut etiam adventitia obviorum ca- *sequitur.*
 naliū positione, ita, ut in primo casu peculiare potius
 viæ patuerint, sicque data porta ad urinarios canales
 aqua sollicitè permeaverit; Verum, quia nulla, aut ni-
 mis exigua portio cruori nupsit, nulla medela oborta est.
 In secundo verò ob arctissimos viarum peculiarium adi- *Ratio con-*
 tus, atque in deterfis intestinis magis hiulca lacteorum *trarii effectus*
 oscula, sanguinis potius commercium potatæ lymphæ af-
 fectant; At cum inæqualis sit proportio diametri vasorum *Angustie de-*
 cum lapsuro latice, hinc est, quod subsistere cogitur, at- *serentium va-*
 que concurrentibus aliis concausis, memorata sympto- *forum, sunt*
 mata moliri: Quia tamen pars aliqua in sanguinem est *causæ difficilis*
 devoluta, sic ejusdem labem valuit corrigere, & emen- *aquarum trā-*
 dare. Cumque ulterius hoc lumen disquirendum sit, non *situs.*
 solum a multifaria ægritudinum specie, quæ hanc, vel
 illam aquam requirit, vel respuit, quàm a peculiari *Peculiaris*
 idiosyncrasia, qua unus ab altero in componentibus or- *Hominū idio-*
 ganis discriminatur; Sic quisque videt summam divinan- *syncrasia diffi-*
 di difficultatem, rectamque in exhibendis Acidulis insti- *cilem reddit*
 tuendi methodum. Quàmvis propterea pertinax, & ra- *aquarum ad-*
 tionalis *ministrationē.*

rionalis interdum vigeat potandi laticis indicatio, & exsiccatus sanguis, atque salino-tartarea prædominantia corpuscula idipsum postulent, iisdem quinimò annuentibus Patientis, & Aquarum viribus, nec reluctante favorabili cæli tempestate, actu tamen potus lamentabiles effectus poterunt occurrere; Etenim exiguus latex viam

*Quàmvis in-
doles morbi a-
guas requirat,
tamen verenda
symptomata
emergunt.*

sibi sternere nequit, nimius rugosam ventriculi concamerationem, & continuum intestinale tubum potest violenter distendere, undè deferentium ora a tensione claudantur. Si verò fermentacci, & salini ichores a cibi reliquiis in stomacho restitaverint, in advenientem undam protinus disseminati, proxima intestina vellicabunt, undè trusio suborietur per ipsorum longitudinem ad anum stimulans; Quòd quàmvis frequentius videatur debere contingere, proniorque appareat ad anum lapsus, quàm in deferentes vias, aut in lacteorum meatus reptatio. Nihilominus, cum peristalticus intestinorum motus plurimum adjuvetur a salino-chylosis intercurrentibus laticibus, atque a fermentativis pedetentim separatarum fæcum principiis, hinc est, quòd Acidulæ activis viribus effatæ, ubi ad fæcum duriora obstacula devenerint, subsistere ut plurimum coguntur, donec opitulantis imorum viscerum pressioibus, & lentè aucto corporis motu, aut sanguinis, aut deferentium semitas inosculentur.

*Ima viscera,
& Corporis
motus aquarum
transitum fa-
cilem reddunt*

Contra verò, quando potandis aquis, aut chymico externo artificio, aut in subterraneis specubus opportuno naturæ operantis molimine, salina nupserunt rudimenta, expressivus, & undulans quidam motus per continuos, & fibrosos intestinorum parietes actuatur, & reprodu- citur, unde contentorum excretio sollicitatur, ipsique potati latices erumpunt, ut solemne est in omnibus aquis

*Sal expres-
sivum, & pe-
ristalticū mo-
tum in intesti-
nis auget.*

cathar-

catharticis, & præsertim Ebesbemensibus, a quibus decantatus ille sal catharticus amarus elicitur. Pariter, & aqua Tettutii, quàmvis non præcunte medicamento usurpetur, tamen ob latentem suæ indolis salem, intestina interdum irritando constringit, atque per anum redditur. Nec mirum videri debet, quòd citius, quàm aquæ ad anum pervenerint, eiciendi desiderium vigeat, cum in oscillantibus, & fibrosis corporibus facillimus intercedat consensus, atque stimuli sensatio in alterum extremum ocysimè prætervolet, unde illicò ac in tenuibus intestinis stimulus agit, statim pariter in crassa par undulatio derivatur, fæcum excretionem molitura.

Sal amarus catharticus elicitur ab Aquis Ebesbemensibus.

Aqua Tettutii, etiam non potu medicamento cathartice agit.

Non absimili operandi necessitate explicanda est celerima illa mictio potui succedens, quæ non solum a sanguinis ambagibus, sed neque ab ipsis deferentibus viis potest derivari; Etenim cum ab ipso prandio, ne dum inchoata chylosi, crudioris urinæ proventus illico imminet, opinari de certo cogimur idem non esse, quod paulò antea fuerat potatum, sed potiùs ab aucta ventriculi mole, aut ad ostia deferentium vasorum a prementibus ingressuris laticibus, in viis prædispositas jam serositates stimulari, coactisque vicissim propinquorum viscerum contactibus, nidulantes hinc inde aquosos latices exprimi, atque in magis patulos canales emandari: Hinc videmus tales urinas urinæ characteribus non insigniri, sed potiùs ab excrementosis innatantibus massulis contemerari, aut in crudissimo albicante liquore tantummodo consistere; Quæ omnia probant hoc pseudo urinosum liquidum a multigenis, & potiùs impuris laticibus coagumentatum emergere. Qua de re mordicè non obstitere, etiam in aquarum mineralium potu idem contingere,

Mictio, quæ potui illico succedit, cui nam liquido debeatur.

Mictum non est, quod fuerat potatum.

Illico post potum mictum non est vera urina.

*Thermæ ad
Timavi ostia
æquoris vicis-
situdines pa-
tientes.*

gere, quod eruditus Jacobus Valvasonus (1) asserit de Thermis ad Timavi ostia positis, quæ quàmvis per unum, atque alterum sagittæ jactum a mari distemperentur, nihilominus exultuans ejusdem impetus in prærupta emissaria, licet ipso æquore aliquatenus altiora, citissimè pervenit. Cumque hoc ab occulta, lataque, ut alioquin oporteret, scatebra factum coniicere non possumus, etenim dulces profiliunt: Sic autumandum est prædispositos, marinisque salibus spoliatos jam aquosos latices a vorticosis appellentibus pelagi undis in motum sollicitari, atque ad externos hiatus emergere, non parum adjuvantibus aquæ falsioris majori gravitate, ipsiusque maris tremendis motibus, a quibus dulcis, & per subterraneos siphunculos correspondens aqua, potest etiam super æquoris superficiem protrudi. Quod tamen phænomenon de immensa fontium altitudine non potest verificari, sed limitatè, hoc est de illa tantummodo, quæ proportionaliter desumi potest aut ab aucto Pelagi motu (quæ solummodo esset accidentalis) aut a specifica, & majori aquæ marinæ gravitate, ut alibi fusiùs dictum est.

*Primæ mi-
ctiones præ-
existentibus li-
quidis debentur.*

*Peculiares
viæ ubi origi-
nem trahant,
& quò desin-
unt.*

Non absolum igitur rationi crediderim, quòd etiam in casu nostro primæ mictiones præexistentibus, sensimque, partim ab advenientibus undis, partim ab undulanti canalium arietatione, protrusis liquidis debeantur, licet prope horam, ubi mictum potati genium sapit, indolemque diuretici vehiculi, quo fuerat irroratum, redolet, a solis brevioribus viis habendum sit. Undè verò originem trahant hæc vasa, quòve desinant, latet, & tamen non esse adeò exilia vult ratio, si extraneis corporibus, si aquarum

(1) Vide Tractatum de Balneis Venetiis apud Juntas editum pag. 307.

rum mineralium fluento aditum permittunt. Easdem a venis Gastricis (1), aut a membranis spongiosis (2) absorberi, acris reluctatur coniectura, hæc etenim subitaneum mictum non possunt moliri. A renibus succenturiatis (3) opus absolvi, id presertim obstat, quòd in ipsis non videatur lacteorum insitio, minùsque succedens cum externa renum tunica communicatio. Cumque demum ipsa Bartholini (4) opinio, super Glandulis lacteis lumbaribus instructa, ab aliquibus criminetur, sic cui nam magis ex his, aut aliis denuò excogitandis meatibus mineralium aquarum, aut extraneorum corporum exitus per urinam tribuendus sit, non solùm & ipse perplexus dubito, sed nescio,,. Proh quantum obstrusa, ac recondita sunt naturæ mysteria, quorum nonnulla fateri se,, ignorare humanæ partem sapientiæ existimamus. (5), Tandem, ut ad rem nostram revertamur. Tota proclivitas, qua ad urinæ vias lapsura est Coldonensis lymphæ, ubi fuerit potata, dato quod superficies intestinorum jam munda sit, pendere debebit ab insitis nitroso-chalybeatis effluviis, quibus in Serratæ visceribus fuit saturata. Et licet aliquos noverim, qui minori expensarum damno suæ salutis autumant sufficienter consulere, annualem potum Junii, vel Augusti mense instituendo ex Fontanarum, aut Puteorum communibus aquis, eò quòd litato transferint, aut aliqua etiam utilitas emerferit: Nihilominus hic eventus necessariò supponit aptatissimam quandam organorum, & canalium dispositionem, ita ut, etiam citra auctum a medicatis effluviis deferentium va-

Non a venis Gastricis, nec a membranis spongiosis.

Non a Renibus succenturiatis.

Opinio Bartholini de Glandulis lumbaribus admodum suspecta.

Aliquando melius est fateri se nescire

Aquas communes aliqui in medicum potum usurpant.

* E *

forum

(1) *Opinio Bernardi Suvallæ lib. de Quarell., & opprobrii ventric. pag. 65.*

(2) *Opinio Willisii.*

(3) *Opinio Clementis Niloe Libello Belgico de Fermenta. & Nutritione Cap. 9*

(4) *De Lacteis Thoracicis Historia Anatomica.*

(5) *Lancisius in Dissertatione 4. ubi agit, an Acidum ex sanguine extrahi queat.*

*Quando pro-
desse potuerūt*

forum oscillamentum apertissimè paterent meatus, per quos elementare colliquamentum diffluat: Aut vitia sanguinis ad solam adustionem, & violentam suarum partium ab exaltatis acidis salibus cohæsiōem tantummodo colliment, quibus casibus pura, & putealis aqua enatas inde indicationes potest adimplere, dum ab interiectis vicissim aquosis particulis removebuntur contactus principiorum ipsius sanguinis, undè ulterius solutis viscidis lentoribus, canalium parietes in maiorem contractionem venient, & optatus cruoris circulus promovebitur, multis æconomix animalis labibus facillimè opem laturus. At

*Difficultates,
quæ suspectū
faciunt potum
aquarum com-
munium.*

quis promittet in altero eandem meatuum aptitudinem, etsi etiam putealis aqua exortis indicationibus satisfaciatur? Recedat itaque criminandus mos paucis adeo medendi expensis: Etenim in penitissimis visceribus, aut ob auctas pressiones, aut ob motus imminutionem præpediri po-

*Quid deside-
retur in Aquis
communibus
ad hoc ut ju-
vare possint.*

terit aquæ nupti cruoris circulus. Cumque in potionibus aqueis, utpote communibus, nec aerea includantur spatia, quò se condant exaltati a coacta mora sanguinis spiritus, nec medicata lateant effluvia, quibus stimulus in vehementibus vasis exciteretur: Sic quisque videt stamina impeditæ pericyclosi posse pedetentim figi, ex quo lamentabilia symptomata pullularent. Igitur in posterum communes aquæ in potum solummodo usualem usurpentur, quæ tamen, quò erunt puriores, ut ait Ettmullerus (1), eò erunt convenientiores pro conservando corpore.

*Aqua com-
munes servan-
de in potum
usualem.*

Acidulæ propterea, vel Thermæ illæ, quæ impressis sibi, & auctis in telluris gremio viribus superbiunt, cum vis præcipua salibus ex hac, vel illa minera originem ducentibus debeatur, sic ubi iidem ad saturationem turge-

ant.

(1) In Mineralogia Cap. III. de Aquis T. 3. pag. 229.

ant, raro per diureticas vias eliminantur; cum effi-
 cax ipsorum actio, ulterius derivari impatiens, in primis ^{Quando A-}
 viis suas vires exerat, atque ad anum labatur, ut supra ^{qua minera-}
 innuimus de Aquis catharticiis: Quando verò salina me- ^{les salibus tur-}
 dicans tinctura, miti ad aquam proportionem, in ejusdem ^{gent ad anum}
 substantia disseminatur, cum desit vis constringendi, et ^{precipitant.}
 stimulandi intestinorum parietes, reliquum est, ut post-
 quàm sufficientem traxerit in stomacho, & continuis in-
 testinis tenuibus morulam, tandem, secundum jam exa-
 ratas utriusque itineris proportionem, percolando in vias
 urinarias distillet. In qua classe adamussim ponendæ sunt
 Coldonenses, quas diligentissima praxis usque adhuc de- ^{Coldonenses}
 textit esse diureticas, tum quia impar datur vis ad inte- ^{Aque admodum}
 stinali cloacam stimulamdam, tum quia sufficiens ta- ^{sunt diureticae}
 men datur, ob nitroso-chalybeatam indolem, activitas
 viam sibi per deferentium semitas sternendi.

Absit tamen, quòd Coldonenses aquas illis credam
 actuatas viribus, quas aliis nitrosis aquis aliqui tribuunt,
 & præsertim illis, quæ in Volaterrano ad Lecciam castel- ^{Aque in Vo-}
 lum emanant, hoc est, quæ steriles alioquin mulieres fa- ^{laterrano ste-}
 ciant fecundas. Quandoquidem, cum ampullosas has pro- ^{riles mulieres}
 missiones vix adimpleri posse credam a majoribus reme- ^{faciunt fecun-}
 diis, data opera instructis, & specifica, ut ajunt, activi- ^{das.}
 tate pollentibus, clarissimè liquet optatum hunc effectum
 posse facillimè corruere. Non tamen irem inficias, quòd
 aliquando, annuentibus præsertim favorabilis adeò celi
 influxibus, & a rationibus, atque eventu commendata
 aeris salubritate, quæ per totam Leucensis agri planitiem ^{Laudatur Leu-}
 blandè expatiatur, etiam Coldonenses aquæ, dum cruo- ^{cens: aeris sa-}
 ris amplexibus gaudent, & per penitissimas viscerum am- ^{lubritas.}
 bages subtermeant, possint residues, atque in uterinis mea-

Quid moliantur aquæ in visceribus.

tibus coactas hinc inde humiditates digerere, & chalybeatis spiculis obstructas semitas aperire, & paulatim abstergere, ut proinde opportuna veluti suscitata sympepsi, & faciliori reddito sanguinis progressivo motu, ceteræ viscidiusculæ herentes reliquæ funditis abripiantur, atque in posterum menstruale tributum proclivius excernatur.

Mulier non mēstruata aliquando potest concipere.

Et quamquàm non sim nescius mulierem, etiam absque emmeniiis, aliquando posse concipere, id ipsum testante Clarissimo Christiano Joanne Langio (1); Nihilominus, cum excrementitius, singulisque mensibus alioquin recurrens sanguis jam defecatus, ut plurimum uteri meatus relinquat, hinc est, quòd pelliceæ, atque extensiles propin quarum fibrarum coordinationes proclivius hiscunt, atque oscillant, unde accedente aphrodisio actu, irrequieta, atque elastica seminis virilis effluvia Fallopianas tubas, nec non capsularum calices facilius impetunt, atque inosculantur, semperque admirandum generationis miraculum, vix explicabili artificio, efficitur, & admiramur.

Cur mēstrua ad concipiendum disponant.

In sterilitate laudatur etiã usus externus aquarum Coldonensium.

Tarditas quinimò aquarum Coldonensium in abstergendis uteri labibus, atque ad fætificandum aptitudine promovenda, facillimè pensari, aut suppleri etiam poterit ab earundem externo usu, scilicet Balneo, & Sessione, quibus mediis aquarum vires junctas sibi dabunt manus, unde partim ab extra fœventibus, intusque per vaginam reptantibus aquis opportunum laxamentum, herentium ichorum contactus dimovens, suborietur, partim ab inter sanguiferorum carceres impellentibus purpurei, & nitrosi fluminis undis optata metasyncrasis, atque uterinæ concamerationis ablutio subsequetur, ut proinde

(1) In Dissertatione XXXVIII. de Sterilitate pag. 513. Exempla verò referuntur a Marcello Donato Hist. adm. L. 4. 1. 74. Panaroll. pent. C. obs. 15. ; Dolsio in m. n. c. dec. 1. ob. 64.

inde insculptis, & pertinaciter resistentibus in fibroso genere chalybeatis effluviis, favorable contingat in atonis alioquin partibus roboris additamentum, proniorque ad concipiendum proclivitas.

Superfluum ulteriùs autumo immorari in detegendis aquarum Coldonensium viribus, & nitrosæ, aut chalybeatæ tincturæ vires perquirere, cum abundè id ipsum egerit eruditus Baccius (1), ubi salis nitri oppositas proprietates contemplatur, ut adiecto carbone, & sulphure accendatur, aquam verò reddat frigidissimam; Et diligentissimus ipse Boyle (2) nitrosos sales chymico, & severò torquens examine. Adeòque nil aliud in casu nostro remaneat, nisi ab hujusmodi, chalybeatisque effluviis per Coldonensem lympham disseminatis arguere, & secundùm aliorum accidentium discrimina, atque indicationum faciem sedulò animadvertere quibus casibus potanda sit. Quæ ut e voto respondeant illa duo sanè nunquam adnotasse sufficiat, scilicet: Primò strictè examinandas esse noxiarum tempestatum vicissitudines; Ait enim propè divinus Senex (3), „ Si quis rimatus fuerit, „ ac præcognoverit temporum occasiones, maximè de „ singulis sciet, & recta via procedet non minima artis „ suæ gloria „. Secundò, instituendum esse semper aquarum Coldonensium potum in ipsamet Leuci regione, ob activius aquæ gas, quod prope suam originem de certo vigeat: Discrucior sanè animo, quoties, nimis absens, mente recolo necessitatem chymica faciendi super his aquis molimina, non quòd dubitem de earundem jam exaratis viribus, sed quia probabilis mihi indulget coniectura
uberiora

Nitrum duabus oppositis pollet proprietatibus.

Quæ examinanda ante aquarum admistrationem.

Aquæ Coldonenses prope Leucum potandæ sunt.

(1) *De Thermis Lib. Quinto de Salnitratibus Aquis C. VII. pag. 165.*

(2) *In Tentamine Physico-chymico circa partes Nitri T. 1. pag. 769.*

(3) *Libro de Aere, Locis & Aquis n. 1.*

*Aqua, dum
in longinquas
regiones expor-
tantur, eva-
nescunt.*

*Aque Coldo-
nenses prope
suam scaturi-
ginem leviores*

*Aer in mon-
tium subterra-
neis scatebris
expatiatur.*

uberiora inibi delitescere medicata effluvia, & Coldonen-
sem laticem favorabiliori levitate insigniri. Cum etenim,
præter immortalis Gulielmini (1) fidem, per sedula etiam
experimenta nuper instructa compererim, non solum vo-
latiles spiritus, sed etiam ipsos sales fixos posse evanescere,
nam in lentissima sex unciarum aquæ communis evapo-
ratione, ex semiuncia salis nitri, qui fuerat infusus, in-
teger scrupulus, post enatam crystallizationem, deside-
ratus est; Sic ob itineris longitudinem, continuosque
motus, quibus vectus latex irritatur, & concutitur, non
solum aqua ipsa decrescit, sed puriores, & elasticæ spi-
rituum fecundantium partes, aquisito ad penetrandum
momento, emissaria sibi moliuntur, unde non nisi ali-
quatenus effectus Brixiae potest delibari, & perpendi. Quod
verò prope sua natalia levior possit existere, plurimum
probat ex eo quòd, quàmvis a strictis meatibus, jugi-
tamen, & perenni vena profiliat, unde coniicere cogi-
mur a corrosis jam matricibus, atque absorptis nitrosæ
terræ principiis vastas jam in Serratæ visceribus latere la-
tebras, & veluti intima per longissimos tractus cavita-
tum, & diverticulorum commercia, per quæ coactus,
& subterraneus aer iterum, iterumque expatiatur, & re-
boet. Hæc autem in telluris gremio effici, & perpetuari
ostendunt terræmotus, atque externa ad liquandam ferri
mineram ædificia, ubi admissio per orbiculatas fistulas in
vacuum conclave aquarum proventu, a jugi secum vecti
aeris additamento inclusus aer comprimitur, laxatoque
ab adstantibus vulcanis epistomio, flammivomum acuit
incendium. Ex quibus apertum fit mutuas vigere in oc-
cultis barathris ventorum reactiones, semperque inter-
cedere

(1) In *Dissertatione de Salibus* pag. 132.

cedere cum diffluentibus aquis aeris conjugium . Sicuti propterea, novis occurrentibus argillaceis stratis , vel labentibus, aut friabili terra, aut corrosæ venæ matricibus, influentes aquæ aliò coguntur divertere, & quando-
Subterranea mutantur A-quarum itinera.
 que novos Fontes moliri, sic quoque & aer secundùm varia conceptæ vibrationis momenta, & obviarum difficultatum discrimina, invias ante semitas sibi potis est struere, factoque spiraculo ad externas auras emergere Hinc passim ab Auctoribus memorata videmus hujusmodi foramina, per quæ, quasi ex supposito folle apogæus erumpit, ut videre est apud Georgium Agricolam (1) hujusmodi exhalationes in Asia, Hungaria, & Italia, præsertim quâ a Puteolis Neapolim itur, describentem, ne quandam taceam olim a me ipso in Vallesaxina visam .
Aer e terræ erumpens.
 Dum etenim ad Pratum Sancti Petri in Molendinorum valle unâ cum integerrimæ probitatis Viro, Cæsare Barufaldo amico nostro, quosdam limaces saxeos conditos sepulchro, quos aliquando inibi fuisse repertos, mihi de certo constabat, curiosus investigarem, accessit D. Thomas Fondera in eadem Valle ex Primariis, atque ob præclaras suas doctes mihi enixo corde semper recolendus . Is meam contemplans in investigandis naturæ mysteriis pertinaciam, admirandam rem se ostensurum promittit, quoties confragosos adhuc ejusdem Vallis clivos superare non piguisset . Strenuè accedimus omnes, atque ad lævum asperæ Vallis latus volupe fuit observare angustissimum quoddam spiraculum, intra saxeos parietes confitum, a quo frigidissima, & levis aura, remissè tamen, profiliebat : Cumque ulterius æstivis diebus adhuc frigidior, majorique impetu instructam erumpere intellexerim, in eam deveni

(1) In Lib. Quarto. De Natura eorum, quæ effluunt e terra.

*Apogæus ab
aquis ducitur.*

deveni sententiam non aliunde posse suam originem nancisci, quàm ab introlabentibus aquis, compressoque in occultis specubus aere, qui vehiculi, & continentis subterraneę regionis indolem subsequatur, ideòque æstatis tempore ulteriùs frigescat, atque ab auctis, ob nivium liquamina, laticibus procliviùs erumpat.

*Aquæ meliores
prope suam
originem.*

Ab hac propterea aquarum cum aere circulandi necessitate non arduum erit intelligere exaratam propositionem, hoc est etiam Coldonenses aquas a coactè combibito aere leviores, quàm Brixie repertæ fuerint, imò etiam meliores propè sua natalia posse existere, potissimùm si perpendamus, non solùm communem aerem ab iisdem absorberi, sed etiam vaporosos ab abrafa vena chalybeatos spiritus, & subtilissimas nitrosi ætheris particulas in earundem corporatura disseminari. Quoniam verò medicantia hæc effluvia, inter unam, vel alteram Coldonensis laticis particulam interjacentia, irrequietę sunt indolis, majorisque forsan molis, quàm quòd spatiorum diametri permittant, hinc est, quòd a superincumbentibus aqueis particulis facillimè comprimuntur, præsertim si concutiens accesserit motus, atque ad exteriorem liquidi superficiem propria inclinatione sublimantur. Exiguum quinimò emolumentum promittit ipsa sedulitas, qua in, quasi dixerim, hermeticè sigillandis vasis uti possunt Hydrophylaces, vel aquarum Vectores: Et si etenim ab aquosis compedibus extricatae aerę partes, ultra aptatum apprimè obturaculum non possent exturbari, nihilominus ipso actu, quo acidulæ potandæ sunt, dum obturaculum, data opera, removemus, collectus ad superiora aeris spiritus subitò erumpit. Quod absurdum non aliofanè modo tolli potest, quàm incumbendo, ut vitreæ phialæ

*Pauca utilitas
ab hermetice sigilla-
tis vasis.*

phialæ adamussim repletæ sint, quandoquidem nullo re-
manente aeri loco inclusum liquidum egrius diverberatur,
& concutitur, minorque per consequens contingit fæcun-
dantium particularum expressio. Verùm hac methodo
vitrea organa, ut plurimum exiccata ad metam perve-
niunt, quia in motu elasticæ partes majori gaudent cla-
tere, undè, cum ad liquidi superficiem, nulla remaneat
compressilis aeris portio, quæ in suo sinu emergentes
spiritalis ætheris bullulas possit admittere, reliquum
est, ut vitrei carceres frangantur, nisi ex firmioribus
feligentur.

*Incumbendū
ut vitreæ phi-
ale adamus-
sim repletæ
sint.*

*Organa vi-
trea præfer-
tim, si subti-
lia, Acidulis
plena frāgun-
tur.*

Verùm quid immoror in probando Coldonensem la-
ticem prope suam originem esse potandum, si nihil ma-
gis de omnibus Thermis, vel Acidulis tot Auctores sua-
dent, & si nullum in tot aquarum experimentis apparen-
tius phænomenon mihi fulsit, cum in dies elementarem,
& vappidam indolem aquæ omnes induerent. Igitur
quando probè nota viget indicatio; Quando aquæ secun-
dum multiformium accidentium vicissitudines a concep-
ta indole non abscedunt, in ipsomet Leuci agro potandæ
sunt; Etenim non erit difficile in tanta pulcherrimorum
Vicorum amænitate Domicilium seligere, atque a tam
Nobilibus, & humanissimis Viris honoris, ac benevo-
lentiæ significationibus excipi, ac cumulari. Favorabile
quinimò Ægrotis accedit emolumentum ab Eruditissi-
mo Leuci degente Medico, scilicet Joanne Baptista Pa-
storino, cujus acerrimo judicio, atque in scrutandis mor-
bosæ naturæ mysteriis experta sedulitate, occurrentibus
hinc inde symptomatibus poterit obviam iri, transitusq;
aquarum impedimenta removeri.

*Acidule in
vasis servatæ
in dies vap-
pidæ fiunt.*

*Magna Ægro-
tis accedit uti-
litas ab erudi-
tissimo medico
Leuci degente*

Utrum verò in lecto, an deambulando, frigidæ ne,

* F *

an-

Utrum Acidula potandæ sint in lecto, an deambulando.

an calidæ potandæ sint, statuere difficillimum; cum ali-

A quo pendeat aquarum transitus in Corpore Animalis.

Calidæ magis prosunt.

quando omnibus hisce modis adhibitæ profuerint, ali-
quando damnandæ veniant. Etenim quò ad primum: Si-
cuti, ut fusiùs diximus, discessus aquarum a ventriculo
proclivitas pendet a certa quadam deferentium vasorum
positione, lacteorumque occurso, in quæ admissum flu-
men devolvatur necesse est, sic, aut perpendiculariter
insistendo, aut placidè deambulando hæc vasa possunt
comprimi, illa magis hiulca effici, & per consequens aqua-
rum lapsum nunc faciliorem reddere, nunc omnimode
præpedire. Secundò: Quàmvis frigidæ ut plurimùm usur-
pentur, nihilominus calidæ interdum optati magis sunt
emolumenti, vel quia in aliquibus peculiaris idiosyncrasia
id requirat, vel quia ob conceptum calorem, procliviùs
urgente latentium particularum elatere, ab intestino ad-
aucto motu aquosæ partes quaquaversùm propellantur,
atque ab humido tepore deferentium opportuna laxitas
efficiatur. Verùm super his nulla lex potest statui, & vel
Coldonenses, vel aliæ Thermæ seligantur a peculiari
Ægrotantis examine, & forsan solùm ab eventu erudiri
poterit adstans Clinicus, quò ritu potandæ sint.

Coldonensium Aquarum usus externus.

*Romanum solum Ther-
marum vesti-
giis illustra-
tur.*

Ex his, quæ hæcenus dicta sunt Coldonensium aqua-
rum indolem, atque internum operandi genium emer-
sisse jam puto, unde nil aliud remanet, nisi externum
earundem usum, Balneando scilicet, sedulò introspicere.
Quantum igitur ad humanam incolumitatem conducant
Thermæ nimis longum esset probare ab exemplis, tæ-
dioaque de certo contingeret Balneorum, quorum ve-
stigiis Romanum præcipuè solum adhuc illustratur, no-
menclatura, ubi Ægrotorum Myriades optatam salubri-
tatem nactæ sunt. Licet propterea eorundem usus in præ-
sen-

sentiarum quasi abolitus videatur, id nihilominus non progerminat a suspecta operandi indole, sed potius a quadam omnium medicaminum vicissitudine, secundum varias enascentium temporum ideas immutata, a qua hæc, vel illa methodus in medendo seligitur, atque a cultiori Christianæ Religionis ritu, dum ob flagitia in Balneis promiscuis perpetrata illorum usum sublatum esse Clarissimus Ramazzinus (1) animadvertit. De cætero multa præstò sunt argumenta, quæ non exiguum a Balneis, multo magis medicatis, emolumentum promittunt. Quandoquidem, si adnotante Christiano Joanne Langio, (2) attentè considerabimus machinam nostram perbellè posse Thermometris, & Barometris assimilari, vel quia tota tubis secundum varias motuum tendentias nunc perpendiculariter, nunc horizontaliter, nunc obliquè inclinatis, integratur, vel quia folliculos capsulis, & utriculis hinc inde dispescitur, non obscuro sanè prememur dubio in cognoscendo posse facillimè a circumstantis Balnei majori, quàm aeris atmosphæra, gravitate varias mutationes pati. Primum etenim auctum supra partem immersam gravitatis momentum pressionem augebit, at cum ossa cedere nullo modo possint, necessario interjacentes sanguinei furculi aliquatenus comprimentur, undè, ob occurrentem etiam viarum angustiam, augebitur cruoris velocitas. Secundò: Si Balneum instituatur, calidum, poterunt sensim sine sensu extendi flexiles, & pellicæ vasorum coordinationes, undè major contingat in laxatam partem liquidorum excursus. Tertiò: Si frigidum: Præceps sanguinis circulus, forsan cum hæmorrhagia conjun-

Corpus humanum Thermometris, & Barometris simile.

Balnei pressio in substratis partibus varias potest inducere mutationes.

Mechanica Balneorum operandi vis.

* F 2 *

jun.

(1) De Morbis Artificum Cap. XXVII. pag. 212.

(2) In Dissertatione 1. de Homine Aerometrio pag. 1. & reliquis.

*Balnearum
eximie utili-
tates.*

junctus poterit fisti, nimiumque extensilis fibra corru-
gari, unde fluida irrequieta, & alioquin a dissolutio-
nem, lapsumque prona a disseminatis hinc inde, ob con-
stipationem, compedibus placidiùs circumibunt. Quar-
tò denique: Si medicatum: Secundùm varia admissorum
fossilium principia, varias pariter actiones in continen-
tibus, impetum facientibus, & contentis partibus, ut
verbis Hippocratis utar, potens erit producere. Nemo
propterea inficias ibit, quòd ab expositis Balnearum pro-
prietatibus summa, atque ad incolumitatem viam ster-
nentia possint effici medicantis remedii molimina, face

*Salus posita
est in fluidorū
cum solidis æ-
quilibrio.*

præsertim prælata ab incomparabili Baglivo (1), ubi de
Fibra motrice, & morbosa agens, nitidissimè ostendit
ab elatere, & contractili vi solidorum, fluidorumque
æquilibrio naturale, vel morbosum æconomiae animalis
regimen pendere. Si igitur membranosa partes motu
gaudent systaltico, & reflexivo, si Fibre omnes levi de
causa contrahuntur, vel laxantur, vel oscillant, si deni-
que contenta liquida, etiam citra canalium immutata vi-
cissim accidentia, ut in Barometris, a solo, sed diverso

*Aer facilli-
mè agit in cor-
pora oscillantia*

expatiantis aeris charactere nunc in minorem molem con-
stipantur, nunc ad altiora tubi prosiliunt, Sic probabi-
liori jure coniectandum hæc omnia in vivo animali con-
tingere, adeoque Balneum eximias utilitates posse mo-
liri.

*Aqua par-
ticula ad pe-
netrandū ma-
gis apta, quàm
ipse aer.*

Et licet in solo aere summa supponatur penetrandi ap-
titude, utpote subtilissimis refertus principiis, nihilo-
minus & partes aqueas eadem, & forsitan majori insigniri
pollentia verosimilibus rationibus suadere non erit diffi-
cile. Futilis etenim, & quasi dixerim exhibenda mihi

vide-

(1) In Specimine Quatuor Librorum pag. 159.

videtur opinio illa subtiliora corpora aditum sibi faciliùs
 struere. Cum auri porositates nec aqua, nec aer penetret,
 & tamen Mercurius, & aere, & aqua crassior easdem
 subeat: Sic, si vesica svilla, in cujus cauum sales fixi fue-
 rint inclusi, sub undis demergatur, brevi tempore per de-
 liquium dissolventur; Quò sanè aer nunquam penetrabit.
 Sileo inexplicabilem promptitudinem, qua a stagnanti-
 bus aquis, nulloque adventitio impetu instructis flam-
 ma extinguitur, lignumque evestigio ad ultima usque
 penetralia humectatur; Sileo laxata durissima alioquin
 coria, sileo denique sublevatum immensum pondus funi
 alligatum, si tantillum aquæ ad externam chordæ super-
 ficiem adhæreat: Ex quibus, quàmvis summa inter utros-
 que pellium, & chordarum villos permeandi aquarum
 proclivitas, & aptitudo elucesceret, attamen eadem sic-
 co pede prætereo, ne Dissertatio ultra propositam metam
 nimis divertat, & ut, ne per eandem lineam, in qua
 optimè jam meruit immortalis Laurentius Bellinus (1),
 ferram videar reciprocare.

*Experimen-
ta penetrandi
aptitudinē in
aqueis parti-
culis demon-
strantia.*

Non obstantibus igitur perpetuis effluviis, quæ sub
 perspirationis nomine ab animalis ambitu secedunt, pote-
 runt aqueæ partes Balnei subire corporis intima, adeòq:
 utpote elementares refrigerabunt, humectabunt, atque
 emollient, undè commodiores patebunt semitæ, per quas
 purpureus oceanus in perpetuum orbem possit procli-
 viùs discurrere. Utpotè verò medicatæ, hoc est nitrosis
 salibus, & chalybeatis viribus (si Coldonenses seligantur)
 pollentes, languescencia in viscerum folliculis fermenta
 protinùs vivificabunt, & suavis stimulus in continuatos
 vehentium canalium parietes adiget, favorabili super-
 veniente

*Aqueæ par-
tes Balnei su-
beunt corporis
intima.*

Balnei vires

(1) *Tractatu de Missione Sanguinis Propos. octava pag. 129.*

*Non solum
aqueæ partes
sed medicata
etiam effluvia
cutim subeunt*

*Particula
Coldonæ me-
dicantes sali-
ne sunt.*

*Medicata A-
quarum efflu-
via multoties
cum cruore
circumfluunt
ante quam im-
mutentur.*

*Plus aliquā-
do profunt Bal-
nea, quam A-
qua per potū
sumpta.*

*Vis Aquarū
Coldonensium
est mitis.*

veniente in medicatis partibus roboris additamento. Nec dubitandum, quòd, dum Coldonensibus lymphis balneando utimur, solæ partes aqueæ cutim subeant, extra corporis peripheriam veluti otiosè relictis medicamentosis particulis: Quod phænomenon, etsi verificaretur de laticibus ætherogenea saburra potiùs conspurcatis, attamen de Coldonensi hæc non pertimescenda sunt, quia innatantia principia in salino presertim germine consistunt, vix ulla arte separabili, undè postquam medicatrix unda cruori, aliisque sub cutem occurrentibus liquidis nups-
erit, nullo obstante adversantium fermentorum genio, poterit ad multum tempus suam indolem retinere, & per consequens agere, quod agere nata est. Hujusce veritatis argumentum apprimè elucescit ex eo, quòd stric-
tissimo consortii fœdere salium particulae ab aqua com-
bibuntur, ita ut incassum in iisdem separandis insu-
daverint tot eximii naturæ Scrutatores; Ut videre est apud Patrem Lanam (1), & Immortalem Vallisnerium (2).

Aliquam quinimò ægritudinem Coldonensis lymphæ potata non juvabit, Balneando medebitur. Dato etenim, quod in solo sanguine, aut in partibus, quas ipse luit, medela celebranda sit, cum in uno, vel altero procliviùs ad summam cutim inter utrosque villos patere possint meatus, quàm quod deferentia interna vasa, sequitur, quod sumptæ per potum aquæ noxia symptomata possent moliri, ab extra verò applicitæ sanguinis commercium faciliùs nancisci. Coldonensis tamen, cum ut verà fatear, nec tanti sit, ut ad longinquas regiones mereatur de-
portari (etenim suis viribus citissimè perituris spoliaretur)

nec

(1) In Magisterio Naturæ, & Artis T. III, ubi agit de motu præcipitationis lib. decimo nono pag. 160. & 171.

(2) Nelle Annotazioni al Trattato dell' Origine delle Fontane pag. 21.

nec ut Balnea tepidaria prope flumen condantur, sic reliquum est, ut simplici natatione eadem utamur, quam ^{Natationes in Coldono instituende.} in aliquibus morbis non exiguo futuram adiumento crediderim, præsertim si oculatum præcesserit regimen, & caniculares dies seligantur. Quandoquidem cum Coldonense flumen, a penitissimis Serratæ visceribus dimanans, æstatis præsertim tempore sit frigidum, sic ipso utendum, quando calida ab extra torquemur atmosphæra, ut frigidi Balnei horror aliquatenus mitefeat; Imò sinendum ^{Præsertim si eviente canicula.} erit, quòd medicatus amnis, utpote meridionalibus radiis, ut diximus, exporectus, per longissimos tractus aliquatenus calefiat, adeoque solùm prope Aquatum facienda ^{Prope Aquatum faciendâ immersio.} erit immersio, hocque non lento pede, sed confestim, ut balneanda pars equaliter humectata præmatur, atque æqualiter ubique resistat, ut notat diligentissimus Baccius (1).

Hæc pariter natatio utilissima erit in frænanda uterine regionis dissolutiva diathesi, tam ubi menstruale vectigal ^{Quibus in casibus natationes in hoc flumine instituende.} procliviùs excernitur, quàm ubi fluor albus depluit: Etenim cum hi morbi, ut plurimum proveniant a relaxatis vasorum caudicibus, nimisque patulis, aliquando cum ulcere, glandularum osculis, sic a frigido sed tolerabili ^{Utilitas Balneorum frigidorum.} circumstantis aquæ per cutim, forsanique per ipsam vaginam reptatu, ob auctas hincinde pressiones exprimi poterunt a glandulosis scrobiculis residues, & fermentacei ichores, & paulatim laxa jam pridem fibra corrugari, tum quia interiacentia liquida expressa, & dissoluta sunt, tum quia nitreo-martialis aqua, scilicet Coldonensis, hæc omnia potis est producere.

In aliqua quinimò partium debilitate, in pertinaci artuum ^{Morbi Coldonensibus Aquis extirpandi.}

(1) In Tractatu de Thermis lib. 7. C. XXIV. pag 276.

*Beneficia Bal-
nei Coldonen-
sis.*

tuum impetigine, varicibus, & annosis ulceribus; nec non in mictu sanguinis, & atræ bilis æstu Coldonenſis fluminis natatio ſummopere laudanda venit, quia, utpote aliquatenus ferri particeps, immerſa membra roborabit, ſolutoque ſalino ſubcutaneo fermento, humorum acrimonia emendabitur, & ſquallida viſcera emollientur.

Utrum verò Balneo præire debeant frictiones, aut aliquod exercitii genus, quæq; hora ſeligenda ſit, neminem latere autumo, undè operam ludere mihi videor diutiùs in illis inſiſtendo.

*Denuò lau-
datur Leucen-
ſis Agri aeris
ſalubritas.*

Hic pariter non commentabor celebre Hippocratis (1) effatum, aerem ſcilicet Mortalibus vitæ, & morborum auctorem eſſe, ut denuò alibi exaratam ſuadere poſſim Leucenſis agri aeris ſalubritatem. Etenim, cum multiformes collium aſperitates poſt facillimam acclivitatem hinc inde promineant; Si quæ ad Leucenſis agri finitimas extremitates ex orientali latere in paludofis Larii lacus divticulis impura effluvia progerminent, itineris longitudine non minùs, quàm difficultate hebetantur: Cum ſatis jam. Lanciſiana auctoritate fretus, ipſe etiam oculatiſſimus, & nunquam ſatis laudatus Bartolomæus Curtius (2) oſtenderit aerem ſecundum varias motuum tendentias depurari, noxiaque inquinamenta pedetentim evaneſcere. Et Sicuti, adnotante celeberrimo Ramaz-

*Morbi in ali-
quibus regio-
nibus endemii*

zino (3), peculiareſ regiones endemios habent morbos, Tabesque in Anglia ſerpit, Plica in Polonia, Scorbutus in Germania: Bronchocele in incolis Apennini: Sic oppoſita ratione licet arguere ſolum aliquando aerem pec-

*Aer optima
medicina.*

culia-

(1) *Libro de Flatibus.*

(2) *Nella Lettera intorno all' aria, o Vermiccioli, ſe cagioni della peſte pag. 47.*

(3) *In Orationibus Iatrici Argumenti pag. 87.*

culiaribus morbis opportunam medelam esse allaturum :
 Lætor propterea , quòd hoc jam omnibus in Mediola-
 nensi agro innotuerit , cum interdum videamus ipsos
 etiam Ægrotos, quibus Coldonenſis lymphæ non con-
 gruit , Leuci tamen agrum ſeligere , & ut Aquæ Ma-
 ſini, vel Divi Mauritiî illuc vehantur , incumbere. Qui ^{Seligendus}
 ſanè uſus mihi ſummopere laudandus venit , non minus ^{Leuci Ager}
 ob loci aptitudinem, quàm faciliorem aquarum ductum. ^{etiam quando}
 Bis etenim, Lario annuente lacu, vehi poſſunt haurien- ^{potandæ ſunt}
 di latices, adeoque, ubi per hebdomadam potatum ſit , ^{Aquæ Maſini,}
 nuper ducti poſſint ſubſtitui cum inſigni emolumento, ob ^{vel Divi Mau-}
 minus evaporatos ſæcundantium foſſilium ſpiritus . De ^{ritii.}
 his autem loqui neſas ducerem, tum quia per præteri-
 tum præſertim ævum in extirpandis morbis experta
 eorundem felicitas de turba, & præjudiciis vocem extol-
 lit, tum quia jam ſeduli Viri idipſum egerunt, & quò
 ad Aquas Sancti Martini, hoc eſt, Maſini videri poteſt
 Eruditiffimus Petrus Paulus Paravicinus in Episto- ^{Petrus Pau-}
 la Joannem Ambroſium Cavenagum inſcripta (1), ait enim: ^{lus Paravici-}
 „ Nitri ſubterranei contagio hæ aquæ maximè pollent , ^{nus ſcripſit de}
 „ & illis viſ quædam ferrea ineſt, ſed ſulphuris quidem ^{Aquis Maſini.}
 „ minima „ . Quò verò ad Aquas Divi Mauritiî in En-
 gadina ſuperiori, cum oſcitanter, & extra veritatem, de
 ipſis auſus ſit loqui Gulielmus Gratarolus (2) ſcribens : ^{Reprobatur}
 „ Atque ita plures ex ea lædi, quàm juvari àrbitror „ ; ^{opinio Guliel-}
 Ideò ſummopere a tota Medicorum republica optandum ^{mi Grataroli}
 eſt, ut famigeratiſſimi Viri, Jacobi ſcilicet Malacridæ ^{ſuper Aquis}
 manuſcriptum publici juris fiat. Licet enim oculatiſſimum ^{D. Mauritiî.}
 manuſcriptum publici juris fiat. Licet enim oculatiſſimum ^{Jacobus Ma-}
 manuſcriptum publici juris fiat. Licet enim oculatiſſimum ^{lacrida Inſi-}
 manuſcriptum publici juris fiat. Licet enim oculatiſſimum ^{gnis Menatii}
 manuſcriptum publici juris fiat. Licet enim oculatiſſimum ^{Medicus Lan-}
 manuſcriptum publici juris fiat. Licet enim oculatiſſimum ^{datur.}

* G *

vene-

(1) In Tractatu de Balneis a Juntis edito pag. 195.

(2) Ibidem pag. 192.

*Scripta de
Aquis Divi
Mauritii.*

*Aque D. Mau-
ritii in Germa-
nia præsertim,
& Italia usu
veniunt.*

*Corpus ad A-
quarum potum
disponendum est*

*Quibus casi-
bus curationes
a Coldonensi-
bus Aquis non
expectanda sint*

venerandi Senis iudicium, atque ab eventu comprobata medendi methodus in D. Alexandrum & sanguine, & virtutibus Filium feliciter perpetuetur, nihilominus, cum favorabilis fors medelam a sedulis hisce Viris recipiendi spectare tantum possit ad Menatii Indigenas, & ad finitimos Larii lacus Vicos, vel ad illos etiam, qui ad Acidulas Minerales adeunt, quoties alteruter hanc velit provinciam sumere, ut a D. Jacobo inter postremas elapsi, & primas hujusce sæculi periodos cum Principibus, & Magnis Æquitibus factum scio, sic quisque videt quantum a publica ejusdem methodi luce emolumentum posset emergere: Sic etenim toto Orbi, & præsertim Germaniæ, & Italiæ ubi ædem acidulæ in usu sunt, intimum operandi ingenium protinus elucesceret. Si tamen non malè recordor de re, quam olim avidissimè legi: Accuratis Illustrium Chymicorum experimentis fretus ingenuus Vir statuit, Acidulas Divi Mauritii fecundari a tribus partibus vitrioli, una ferri, altera verò æris, & sulphuris. Redeo ad rem.

Coldonensis igitur lympa, licet mitissimo medicantium particularum germine pollens, nihilominus tot annuentibus concausis morbosam saburram in penitissimis viscerum meandris gliscentem expurgare erit potis, præsertim si ob exiguam ejusdem vim deferentium semitæ disponentur, amoque erunt incuneati hinc inde compedes, a quibus in ultima usque penetralia potati laticis admissio potest præpediri, & proclivitas insiti medicati ætheris quaquaversum extendendi, facili negotio coerceri.

Hinc est, quòd in renitentibus, & quasi dixerim scirrhis viscerum obstructionibus, in cachectico Corporis habitu,

bitu, uno verbo, in confirmatis animalis æconomix labibus irrita semper erit spes perfectam curationem ab hisce Aquis expectandi.

Ad præservativas verò indicationes adimplendas, tam ^{Quando Col-} ubi ex seri defectu cruoris massa exæstulare incipit, ^{dimensibus A-} quam ^{quis utendum;} ubi a gelatinosarum partium copia in suis motibus deturbatur, aptatissimæ censendæ veniunt. Sic V. G. si quis aut Hypochondriacæ affectioni obnoxius, aut calculosa egritudine per intervalla mulctatus, post quam ab activioribus remediis, data opera, instructis, si non integrum, saltem meliorem statum nactus est, cupit se immunem servare ab illis symptomatibus, quæ utpote primigenio sanguini affinis, aut a vix debili causa oriundis facillimè repullularent, ad Coldonenfès lymphas debet accedere; Etenim ob soli felicitatem, & civile commercium a fixo aliquo phantasmate, atque a solitaria vitæ genio mens ipsa removebitur, & miserabiles Picrogami domesticas cruces animo minùs volutabunt; Unde Hypochondriaca affectio, ^{Aer Agri} a solis physicis causis ortum ducens, curationem faciliùs ^{Leucensis lau-} admittet, & quatenus exusta sanguinis corpuscula attritionem, a qua calor, affectent, ansamque præbeant ^{datur in Affe-} excrementitiis, & ætherogeneis massulis universalem li- ^{ctione Hypo-} quidorum peristasm contemnerandi, aut in Pancreatis ^{chondriaca.} regione, vel imi ventris partibus incuneari non desinant ^{Symptoma-} preterflui lentoris stamina, pari passu, citra favorabilis ^{tibus affectio-} conjecturæ lapsum, medela expectanda est, ob rationes alibi ^{nem hypochō-} traditas, hoc est pag. 63 (1) ubi fusiùs de hoc morbo egimus. ^{driacam con-} ^{comitantibus} ^{occurrunt. A-} ^{que Coldonen-} ^{ses.}

Quibus verò cæteris morbis domandis aptæ esse possint Coldonenfès Aquæ, in præsentiarum non lubet in-

* G 2 *

qui-

(1) In Tractatu de Aquis Hirmentibus.

quirere; Quandoquidem jam suppositis earundem viribus, jamque delibato in principalioribus phænomenis agendi genio, reliqua poterunt Medicinam facientes, secundum diversa, tam ex parte aquarum, quàm ex parte Ægroti, accidentium discrimina statuere, & Col-donenſis amnis potum, vel Balneum aut vitare, aut amplecti; Undè hæc pauca adnotasse sufficiat.

ERUDITISSIMO
JOANNI BAPTISTÆ
PASTORINO

FRANCISCUS RONCALLUS

S. P.

DUm præteritis annis, autumnalis otii gratia, in Vallem
faxinam divertissem, mihi sæpe, ac sæpius ob-
murmuravit fama Coldonensium Aquarum, quæ in fer-
tilissimo hoc vestro Leuci agro scaturiunt, ac interflu-
unt. Et quàmvis ob uberem venam, nullumque in
Medicis commentariis, quòd sciam, earundem vesti-
gium, non tanta in ipsis posse latere naturæ suffragia
crediderim, nihilominus ob commendatam ab eventu
salubritatem, amplamque Convalescentium, ipsorum-
que Physicorum fidem, medicato scilicet hoc solùm latice
refractarias, cæterisque alioquin remediis reluctantes ægri-
tudines edomuisse, voluptatis, & operæ pretium duxi, chy-
mico præsertim examine, ejusdem vires adamussim per-
pen-

pendere . Nullis idcirco laboribus perperci , asperosque Coldoni clivos , usque ad ipsos Boatii recessus , metiri non horruì . Edoctus verò qualis cæli plaga vigeret , quæ nam fossilia ex probabili coniectura laterent , quæ soli conditio , qualis plantarum præsens , aut desiderata fecunditas , & quibus demum adventitiis rivis nativa , & crySTALLINA Coldonensium aquarum facies contemneretur , discessi , in id solùm sedulus , ut scilicet aque , propè Guardalupum sumptæ , & severo examine torquendæ , sollicitè , atque opportunis organis Brixiam veherentur . Annuit paratissimè meis votis officiosa ab utroq: nostrum dilectissimi Joannis Mariæ Rainerii humanitas , quæ utpote chymix amans , & Patriæ , in id ulteriùs enixa est , ut unà simul cum Aquis , suorum haberem examinum specimen , atque non spernendas illustrium Medicorum , postremo seculo defunctorum , adnotationes . Hisce propterea fundamentis instructus provinciam sumpsi , & Coldonensem lympham tentavi igne , mixturis , & pondere . At nil defuit quin re in ipso limine infecta vadimonium deserverim : Siquidem sedimentum ab evaporatione viginti quinque librarum aquæ residuum , in crysallos nunquam obduruerat ; Additis verò liquoribus , quorum ope aquarum indolem scrutari solemus , exigua resiliebat aut lucta , aut mutatio ; Denique celebrato per ariometram , & bilancem experimento , vix ulla intercedebat cum putealibus aquis disparitas ; Cessit idcirco concepta jam pridem spes magnarum virium , quas accidentalis eventus , vel incautus Patriæ amor hisce aquis falsò largiebatur , undè imminuta facundantium fossilium idea , nervosiùs adhuc stricctiora examina molitus sum , opportuniùs me-
actu-

acturum ducens, si genuinam, quamvis mitem Coldonensis laticis naturam in medium adduxero, quàm si aut amplis, brevique tamen perituris, laudibus ipsum efferram, aut præsentì, & futuræ praxi hujusce dotes arcanas esse, & delitescere sinam. Mox igitur in auras resolutis aliis vigintiquinque aquarum libris, ambas in eadem vitrea cucurbita residentias impositas volui, ea spe fretus, fore, ut si aliqua unquam adfuissent salium rudimenta, utpote a majori aquæ mole elicitæ, in exiguo sedimine faciliùs in amplexus ruerent: Nec defuit spei, quàmvis tarda jucunditas, spatio etenim quindecim dierum, summùm opitulante subterraneo conclavi, adhæsit tandem vitri parietibus tenuis quædam pellicula, quæ, secundum diversam lucis modulationem lucentibus angulis variegabatur. Exactissimo Microscopio supposita, ab aliquibus prismatibus basis triangularis æquilateræ in alchalia, & subrubra potius terra implantatis, ducta est conjectura nitrosæ indolis, quæ Coldonensem vestrum laticem fecundat; Cumque ulteriùs in ipso etiam aliis experimentis emicuerit non solum nitrosa natura, sed chalybeatus etiam spiritus; Sic super geminis hisce dotibus, tenui tamen vena in aquas absorptis, instructo fundamento Dissertationem texere non piguit, quæ jam ad finem properat, & quam faventibus Superis publici juris facere non inconcinnum ducimus. Quia tamen in hisce argumentis plena periculi commentatio, ideò sapientissima tua oracula consulere non vereor, ut eo, quo polles mentis acumine in indigena aeris vicissitudine apprimè versato, &, ob
per-

perpetuam inibi praxim, aquarum Coldonensium vires callente, me, aut errantem dirigas, aut de novis insuper notandis integrè moneas. Interea tibi futura praxis multas grates debebit; quandoquidem acerrimam tuam crism ambabus ulnis equi, bonique facturum me tibi polliceor. Vale, & Josepho Manzono, Jurisconsulto istic celeberrimo, salutem meo nomine plurimam.

..... FRANCISCO RONCALLO

JOANNE S
BAPTISTA
PASTORINUS

S. O.

AB humanitate tua benignè compati mihi polliceor Vir Sapientissime, si usque hætenus epistolę tuę Januarii mensis elapsi distuli responsionem; Siquidem dirum, ut te non latet, quod mihi contigit infortunium, tibię, fibulęque rupturę, quę per duplicem mensem lecto affixum me detinuit tuis, meisque votis annuere prohibuit. Equidem me tibi devictum confiteor propter mei nominis æstimationem, quam habes, sed proprię conscius imbecillitatis meam tibi detegere non vereor confusionem, quippe tuis obtemperaturo mandatis, illa mihi deest, qua tu polles, mentis amēnitas, per quam ab universo distingueris; At siquidem humanitati tuę ita complacuit, sic quantum infirmę vires permittent, optatas Coldonensium aquarum proprietates, tum

* H *

expe-

experimento, quàm praxi confirmatas, licet arduam fatear esse provinciam, tibi aperire non abnuam.

Sicco pede transibo laticis hujus descriptionem, siquidem si asperos Coldoni clivos metiri non horruisti, ut me certiore facis, ad quod nunquam me voluptuosa curiositas impulit, me docere potes de ipsius exortu, de celi plaga, herbarumque fecunditate, ut ex eruditissima tua epistola te satis veriatum admiror. Ideoque te tantummodo non lateat, lympham istam ex monte vulgò dicto del Giovo, o sia Serrata tepidam emanare, in qua nullus sensibilis sapor observandus occurrit. Pereuni labitur cursu, & semper equali, nec a pluviis in origine suscipiens incrementum, nec a longa siccitate tempestatis imminutionem, ac per quatuor circiter milliariorum cursum, admittendo in proprio sinu nonnullorum rivulorum miscellam ex vallibus dispersè eructantium, in Leuci lacum deponitur.

Jam bis te aquam istam examinasse detego, cuiusque votis eò magis annuissent experimenta, si genuinam lympham in scaturigine sumptam igne tentasses, nec aliis aquis in ejus sinum diffluentibus alteratam. Abusus siquidem invaluit, ut prope Guardalupum fumantur aque pro usu, locum scilicet potius commodum, quàm proprium; Id circo pluries optatus non habetur eventus propter virium enervationem ab aliarum aquarum confortio.

Statim ac Leucum immoraturus deveni, prædictam aquam tam amplis laudibus exaltatam persensi, ut pro norma opportunum duxerim felicissime semper memorię D. Joannem Mariam Rainerium, ego pariter deprecari,

cari, ut examini per ignem subiiceret, meisque votis annuens ipsius urbanitas executioni mandavit, sollicitus ipse pariter de torquenda aqua prope Guardalupum sumpta. Id circo, si ab eodem, ut asseris, habuisti examinum specimen, te non latebit, quòd ex minima aque dosi in auras resolute adhæserit vitri parietibus quædam, quam tu pariter notas, pellicula, coloris subrubri, quæ saporem subacidum, subausterumque redolebat. Hinc ducta fuit conjectura, quòd ex vena ferri, de indole quoque nitro-sulphurea participante, originem traheret.

Liquidò enim constat aquas, quæ transcolantur per meatus subterraneos sale hermetico, sive centrali impregnari: hinc aque prædicto sale turgide occurrendo venæ metallicæ, de ipsa absorbeant, & impregnentur, saporemque ejusdem proprium adipiscantur. Sapor nullus sensibilis in suppositis aquis obvius est, & non nisi in fœcibus ab experimento residuis subastringens, & subacidus effulget, vel ratione venæ metallicæ minùs divitis, vel salis hermetici, quo minus aqua ipsa impregnatur. Sed sicuti saporès prædictos aquis etiam potest impertiri alumen, chalcantum, Plumbum &c. ut jam olim asseruit Thomas Jordanus, difficileque sit nitrosam qualitatem eruere, ut adnotavit Gabriel Fallopius de Medicatis Aquis, & fossilibus, qui hæc habet: „Difficile est ex gustu dignoscere, an aqua habeat in se nitrum, quia nitri sapor in hujusmodi aquis vix discernitur. Attamen si aliqua nota, quæ indicet adesse nitrum, hæc una est, quòd si aqua nitrosa teneatur in ore, percipitur acredo, quæ statim permeat totam lingue substantiam, & partes etiam inferiores. Visu, & olfactu nullo modo cogno-

scitur aquam habere nitrum, tactu autem aliquo modo, quia aquę nitrosę detergunt, nec relinquunt aliquam asperitatem,, Hinc quid certò in re tam plena periculi deliberandum sit ab intrinseco sanè non video. Adhuc tamen tenuis semper venę supposita Coldonensi lymphæ conjecturę ab extrinseco desumptę atomis martialibus, atque nitro-sulphureis ipsam certò fecundari confirmant; Ventrem siquidem solvere dictam aquam sæpius inspexi; Subsidentes arenę plus sunt lucidæ, quàm conveniat ablutioni aquæ simplicis, etiam rapidioris. In vase ligneo per aliquot dies asservata aliqualem sulphuris odorem emit. Patent ora venarum ferri in ipso monte, ex quo fuit effossum; Et, si nitrum vitam quasi esse vegetabilium a nonnullis asseratur, patet Regionis fertilitas; Quę omnia nos manducunt ad firmè coniiciendum Coldonensem aquam prædictis qualitatibus insigniri. Nisi gravi defluxione ad pectus in presenti cruciarer, qua de causa aeris immutationis gratia Mandellum me contuli, noviter de torquenda per ignem aqua prædicta fuissēm sollicitus, ut cum Doctissimo Baglivo constanter pronunciarem:,, Quęcumque de Medicina meditatus fueris, pro veris non habeas, nisi prius ad lydium praxeos lapidem revocaveris; Quòd, si repetita experientia invenies vera, pro veris semper habeto.,,

Feliciori tamen minerva prosperos eventus à dictis Aquis inspectos tibi possum innuere; In affectionibus nephriticis, tam legitimis, quàm spuris, sive a calculo, sive a salibus acribus, & corrosivis circa renes coacervatis, oriundis herculeum sunt remedium; In cujus confirmationem exemplum tibi proponam de amico meo calculis

culis obnoxio, qui Leucum immoraturus devenit, incepitque in cibo, & potu uti aquis predictis, ac per mensem matulam arenulis turgidam semper inveniebat, hinc per annum incolumis vixit citra ullum doloris vestigium. Postulavit occasio, ut a regione discederet, & vix elapso mense cepit persentire aliqualem circa renes gravitatem cum obscuro doloris sensu, sed statim Leucum reversus ad solitum hujus aquæ usum se contulit, denuòque per nonnullos dies urina arenulis repleta observanda occurrebat, ac imposterum nunquam hujuscemodi affectionibus cruciatus fuit. Febres pariter lentas remediis reluctantes sanatas vidi, quas fovent, vel Viscerum infarctiones ex fecalibus exuviis & sanguine residuis, vel cruoris dyscrasia ex salina acrimonia oriunda. Quantum tamen valeant tam intus sumptæ, quàm ipsarum balnea, in compescendis diarrhæis, atque dysenteriis, quæ ex sanguinis orgasmo, fervidaque hepatis intemperie, ut notarunt Antiqui, ortum agnoscunt, vulgum ipsum in testem adduco. Sic pariter pro defluxionibus tenuibus ad pectus irruentibus, ex colliquativa sanguinis, diathesi enatis, proficuas inspexi; Oretenus tibi pluries enarravi, quàm dictis fluxionibus ego sæpius crucier, levis etenim corporis incalescentia, sudoris repercussio, temporis mutatio me illico ad ipsas disponunt, cum tussi ferina, ac pectoris angustia, quæ omnia ex prædicta causa natalia dignoscunt. Primo anno, quo me Leucum contuli, ad ipsarum aquarum usum devenire congruum duxi, ac sanctè fateor, tali, ac tanto levamine, ut per biennium ne defluxionis quidem vestigium passus fuërim, quas imposterum sumere præcisè inhibuerunt occupatio-

X pationes. Putarem pariter futuras esse proficuas, tum in affectionibus hypochondriacis ficcis, ubi morbi fomes hæret in viscerum nimio fervore, tum in mulieribus menstruorum penuria laborantibus, ubi ex nimio sanguinis fervore vasa coarctantur, & astringuntur, quamquam de his nullum habeam experimentum. Hæc sunt Vir ornatissime, quæ tibi extra rem fuit innuere, breviterq; urbanitatis gratia mihi permisit indispositio prædicta, siquidem ab applicationibus nimis exasperatur. Ex quibus tamen hariolari possunt Coldonensium aquarum effectus, atque earundem qualitates intrinsecæ. Vale.

I N D E X

Rerum Notabilium.

A

- A**cidulae, si totae cruori nubere-
rent magna damna essent for-
midanda. 20
- Aetivitas aquarum in dies evane-
scit. 7
- Acus crinalis per urinam reddita. 25
- Aer nitrosus. 15
- Aer cum aquis circulans. 40
- Medicatus in Coldonensibus aquis
latens. 40
- Mortalibus auctor vitae, & mor-
borum. 48
- Magnum medicamentum. 48
- Aedificia ad liquandam ferri mine-
ram. 38
- Aegritudines mediis Coldonensibus a-
quis domitae. 53
- Aestivi temporis constitutione humida
suspectus evadit Thermarum, &
Acidularum potus. 5
- Ratio. ibidem
- Agri Leucensis constitutio & felici-
tas. 1
- Animalis machina Thermometris, &
Barometris simile. 43
- Ratio. ibidem
- Apogaeus e terra erumpens. 39
- Aquarum transitus quomodo praepe-
diatur. 6
- Aquae Coldonenses Brixiam vectae. 7
- Aqua ferrata in Vallis saxinae mine-
ris subsidente examinatur. 12
- Facillimè transit in corpore ani-
mali. 13
- Aquae medicatae semper summa cum
circumspectione exhibendae. 14
- Earundem potu vires recreantur. 22
- Magna pars necessariò in sangui-
nem devolvitur. 28
- Aquarum mineralium major, vel mi-
nor quantitas, quae cruori miscetur
a quo pendeat. 28
- Aquae minerales aliquando feliciter
transeunt, & tamen nulla medela
subsequitur. 29
- Aquarum mineralium pauca quanti-
tas viam sibi sternere nequit. 30
- Nimia aliquando suspecta. ibidem
- Ad anum deberent descende-
re. ibidem
- Ratio cur non descendant. ibidem
- Quando cathartice agant. ibidem
- Earundem aetivitas pendet preci-
puè a salibus. 34
- Quando ipsi turgent aquae per anu
redduntur. 35
- Quando pauci per urinam. 35
- Quae examinanda ante ipsarum ex-
bibitio.

<i>bibitionem.</i>	37
<i>Aqua dulcis, utpote levior altius ascendit quàm aqua maris.</i>	32
<i>Aquæ in Volaterrano steriles mulieres faciunt fecundas.</i>	35
<i>Aquarum mineralium elasticæ, & minerales particulae in itinere abeunt.</i>	38
<i>Aquæ defluentes semper aliquid aeris continent.</i>	39
<i>Aquarum transitus a quo pendeat.</i>	42
<i>Aquæ calefactæ facilius transeunt.</i>	42
<i>Aquearum particularum in penetrando aptitudo.</i>	44
<i>Aquarum effectus.</i>	45
<i>Atmosphæra ponderosior in humida tempestate.</i>	5
<i>Auri porositates Mercurius subit.</i>	45

B

B <i>Alnea Coldonensium aquarum quid præstare possint.</i>	45
<i>Quando in usum ponenda.</i>	47
<i>Propè Aquatum facienda immersio.</i>	47
<i>Utilissima in fluore albo.</i>	47
<i>Ratio.</i>	ibidem
<i>Laudatur in partium debilitate.</i>	47
<i>In ulceribus.</i>	ibidem
<i>In mictu sanguinis.</i>	ibidem
<i>In Atræ bilis æstu.</i>	ibidem
<i>Balnei aquosæ partes subeunt corporis intima.</i>	45
<i>Balneorum effectus in Corpore animali.</i>	45
<i>Balneorum mechanica operandi vis.</i>	43
<i>Utilitates a Balneo calido.</i>	ibidem
<i>A frigido.</i>	ibidem

<i>A medicato.</i>	44
<i>Eorundem usus in præsens quia suspectus.</i>	43
<i>Ramazzini opinio.</i>	43
<i>Effectus a Balneis producti.</i>	43
<i>Balneum utile ad sterilitatem amovendam.</i>	36
<i>Mechanicæ rationes.</i>	ibidem
<i>Bellini Laurentii opinio circa angustiam meatuum renalium.</i>	24
<i>Bronchocele frequens in incolis Apennini.</i>	48

C

C <i>Aniculares dies seligendi in aquarum mineralium exhibitione.</i>	6
<i>Calculosas ægrotudines curant aquæ Coldonenses.</i>	51, 60
<i>Experimentum.</i>	60, 61
<i>Aliud.</i>	61
<i>Cathartica sola fecum eduçãoe aliquando suspecta.</i>	21
<i>Chalybeata effluvia in aquis Coldonensibus.</i>	11
<i>Quando eadem facillimè reperiuntur.</i>	12
<i>Chylus multoties circulat antequàm sanguinis naturam induat.</i>	19
<i>Chyliferæ viæ cito exinaniantur.</i>	17
<i>Ciceronis monitum quæ ruri agenda sint.</i>	4
<i>Circulatio sanguinis fit celerrimè.</i>	18
<i>Clavus ferreus per urinam redditus.</i>	25
<i>Coldonum ubi ducat originem.</i>	2
<i>Coldoni iter.</i>	4
<i>Coldonenses Aquæ an sumendæ prope pontem Aquati.</i>	4
<i>Aut prope Guardalupum.</i>	6

Aut

<i>Aut in Monte Serrata.</i>	6
<i>Opinio Auctoris.</i>	4
<i>Leviore Brixiensibus.</i>	8
<i>Ratio.</i>	ibidem
<i>Earundem indoles.</i>	13
<i>Coldoni natura.</i>	15
<i>Coldonensis lymphā aliquando utilis , aliquando damnanda.</i>	16
<i>Explicantur morbi , in quibus ex- bibenda.</i>	16
<i>Ejusdem transitus a quo p̄deat.</i>	33
<i>Summè diuretica.</i>	35
<i>Tepida scaturit.</i>	58
<i>Apta ad f̄cunditatem promoven- dam.</i>	35
<i>Ejusdem potus in ipso met Leuci agro instituendus.</i>	37
<i>Prope suam scaturiginem levior.</i>	38
<i>Prope suam originem potanda.</i>	41
<i>Utrum potanda frigida , vel ca- lida.</i>	41
<i>Balneando interdum Magis uti- lis.</i>	46
<i>Quando impotens.</i>	50
<i>F̄cundatur atomis martialibus , & nitro-sulphureis.</i>	60
<i>Cole Gulielmi opinio circa copiosam Mictionem a largo potu.</i>	18
<i>Corpora multiformia per urinam red- dita.</i>	24
<i>Corpora oscillantia facillimè censen- tiunt.</i>	31
<i>Corpus ad aquarum potum disponen- dum est.</i>	50
<i>Cruor facillimè cum aqua misce- tur.</i>	20
<i>Præsertim in corpore animali . ibid.</i>	
<i>Ratio.</i>	ibidem
<i>Curationes difficiles mediis Coldonen-</i>	

<i>sibus aquis feliciter absolutæ.</i>	7
<i>Curtius Bartolomæus laudatus.</i>	48

D

<i>Amna ab aquis producta , si totæ sanguinis commercium af- fectarent.</i>	23
<i>Defluxiones ad pectus ex colliquativa sanguinis diathesi curantur ab aquis Coldonensibus.</i>	61
<i>Diarrhææ & dysenterię curantur a Balneo aquarum Coldonensium.</i>	61
<i>Dispositio peculiaris facilem reddit aquarum transitum.</i>	34
<i>Diuretica in primis viis cogulantur , adeoque non agunt.</i>	27
<i>Diureticorum odores in urinis adhuc sensibiles quia.</i>	18

E

<i>Pistola Pastorino transmissa ; ut notum Auctori faceret su- um de Coldonensibus aquis judi- cium.</i>	53
<i>Responsum Pastorini.</i>	57
<i>Exitus experimenti circa sedimentum aquarum Coldonensium.</i>	55
<i>Experimentū quo determinatur quan- titas nitrearum particularum , quæ in Coldonensibus aquis disseminan- tur.</i>	9
<i>Evaporatio aquarum Coldonensium.</i>	8

F

<i>Ebres lentæ ab aquis Coldonen- sibus curatæ.</i>	61
<i>Ferræ aquarum particule quando a magnete allicantur.</i>	12
<i>Fibræ levi de causa contrahuntur.</i>	44
<i>Fontes plurimi nomen amiserunt.</i>	14
<i>Fonticulus Coldonensibus aquis pro- ximus.</i>	4

Jugiter perennes. 4
In usum medicum adhibetur. 5

G

G *Astricę venę non possunt permittere transitum aquis mineralibus.* 33
Gazzarus aquas Coldonenses examinavit. 3
Ejusdę opinio de his aquis. ibidem
Quos morbos curare valeant. ibidę
Generationis artificium. 36
Glandulę lactęę lumbares suspectę in præstando aquarum mineralium transitu. 33
Gratarolus scripsit de aquis D. Mauritii. 49

H

H *Emorrhagia a Balneo frigido supprimitur.* 43
Homobonus Angelus varia fecit de Coldonensibus aquis examina. 3
Aurum, & argentum in illis autumat delitescere. ibidem
Eandem proponit in fervore sanguinis, & in obstructionibus. ibidę
Hypochondriacum affectum curant aquę Coldonenses. 51

I

I *Diosyncrasis peculiaris facilem, vel difficilem reddit aquarum transitum.* 29

L

L *Euci ager describitur.* 1
Seligendus et iam quando potandę sunt aquę Masini, vel D. Mauritii. 49
Liquida semper moventur. 10
Ratio. ibidem
Difficillimę per renes transeunt. 23

M

M *Alacrida Jacobus laudatus.* 49
Scripsit de aquis Divi Mauritii. 50
Agendum ut publici juris fiat. ibidem
Malpighii Marcelli experimenta circa Renes. 24
Mauritii Aquarum indoles. 50
Medicatrices Coldonensium aquarum particulę præsertim salinę. 46
Medicatę aquarum particulę diu immutatę vigent in corpore. 46
Medica commentaria nullam mentionem faciunt Coldonensium aquarum. 53
Medicatrices aquarum particulę ubi lateant. 11
Difficillimę possunt statui. 13
Michelottus laudatus. 21
Mictio potui illico succedens. 31
Cui liquido debeatur. ibidem
Mictiones illico post potum præexistentibus liquidis debentur. 32
Morgagnus laudatus. 19
Ejusdem obiectio circa vias peculiares. 19
Mulierculę extranea corpora per urethram in Vesicam intrudunt. 25
Mulier non menstruata potest concipere. 36

N

N *Atatio in Coldono instituenda.* 46
Nitrum in aquis Coldonensibus disceminatum. 9
Determinatur ejusdę quantitas. 9
Nitri particula in specie aqua gravior, non descendit. 11
Nitrum sepius aluminosis, sulphureis, & vitriolicis particulis junctum. 14

Ni-

Nitri dotes.	15
Nitrum sanguini utilissimum.	15
Ejusdem effectus in economia animali.	15
Ejusdem oppositæ proprietates.	37
Nitrosi sales a Boylio examinati.	37
Nitrosæ aquæ absterguunt.	60
Nitri sapor in aquis vix disseminatur.	59

O

O Biectio suspectas reddens vias peculiares pro urina in Vesicam transducenda.	19
Occasio scribendi de aquis Coldonensibus.	3

P

P Aravicinus scripsit de Aquis Masini.	49
Partes membranosæ gaudent motu systaltico, & reflexivo.	44
Particulæ aliquæ in sanguine multoties circum fluunt antequàm immutentur.	25
Pastorinus Joannes Baptista laudatus.	41, 55
Pellicula coloris subrubri adhæret vatri parietibus in evaporandis aquis Coldonensibus.	59
Pili aliquando miæti.	26
Plica in Polonia.	48
Pondus Coldonensis aquæ.	17
Potus ad curativam indicationem instructus ex aquis communibus.	33
Cur aliquando felicem exitum habuerit.	33
Quando permittere debeamus illius usum.	34
Præjudicia ab ejusdem usu. ibidem	
Præjudicia, quæ contingerent in cor-	

pore animali, si non darentur viæ peculiares.	20
Præservationis gratia Coldonenses aquæ laudantur.	51
Protestatio Auctoris circa activitatem Coldonensium aquarum.	55
Pulsus intra horam bis mille agit vibrationes.	18
Pus totum a secto Tumore non est extrahendum.	21

Q

Quæ examinanda ante aquarum administrationem.	14
Quies in aquis detegit particulas sulphureas.	7

R

R Ainerius Joannes Maria Chymicus Castellii degens.	3, 54
Ratio probans dari vias peculiares.	26
Regiones peculiares habent morbos.	48
Renes transeunti urinæ viam ægrè permittunt.	24
Renum vitio quando urina non transit, cur diuretica non agant.	26
Renū vitium facillimè participatur viis peculiaribus.	27
Renes succenturiati nō possunt permittere transitum aquis mineralibus.	33

S

S Alis quantitas, qui in aqua potest dissolvi, est limitata.	9
Sal in saturato jã lixivio fundū petit.	9
Potest aliquando innatare.	9
Sal catharticus amarus elicitur ab aquis Ebesbemensibus.	31
Sales fixi evanescunt.	38
Sales in vesica svilla inclusi ab aquis dissolvuntur.	45
Salium ab aquis, separatio incassum ten-	

<i>tentatur.</i>	46
<i>Sal Hermeticus sive centralis in aquas colliquescit.</i>	59
<i>Salubritas aeris Leucensis variis rationibus probatur.</i>	2
<i>Salus in quo consistat.</i>	44
<i>Sapor aquarum Coldonensius.</i>	8
<i>Sapientiae pars est aliquando fateri se nescire.</i>	33
<i>Scorbutus in Germania.</i>	48
<i>Sedimentum aquae Coldonensium.</i>	8
<i>Fermentat cum spiritu nitri. ibidem</i>	
<i>Etiam cum oleo tartari.</i>	ibidem
<i>Ratio.</i>	
<i>Microscopio observatur.</i>	9, 55
<i>Sedimentum aquarum Coldonensium examinatur.</i>	12, 54
<i>Sedulitas in vehendis aquis.</i>	40
<i>Serratae mons Coldonenses lymphas evomit.</i>	2
<i>Signum nitri in aquis.</i>	59
<i>Spiraculum aerem emittens in Valfaxina.</i>	39
<i>Aestivis diebus frigidior exit. ibidem</i>	
<i>Ab aquis originem ducit.</i>	40
<i>Spiritus sanguinis humani citissime in liquidis disseminatur.</i>	21
<i>Non potest reparari ab aquae effluviis.</i>	22
<i>Ejusdem quantitas in data aquae portione.</i>	23
<i>Sulphuris odor in aquis Coldonensibus.</i>	3
<i>Sulphur in aquis Coldonensibus.</i>	60
<i>Symptomata lamentabilia in potu aquarum mineralium salus optata subsequitur.</i>	29

T	
<i>Abes in Anglia.</i>	48
<i>Terminorum Vallis Aquae non sunt perennes.</i>	4
<i>Tettutii aqua per annum redditur.</i>	31
<i>Thermales aquae, ut prosint debent misceri sanguini.</i>	28
<i>Thermæ ad Timavi ostia positæ æquoris vicissitudines patientes.</i>	32
<i>Ratio.</i>	ibidem
V	
<i>Allisnerius laudatus.</i>	46
<i>Vasa aliquando coeunt.</i>	28
<i>Vasa frustra sigillantur.</i>	40
<i>Ventorum reactiones in occultis terræ barathris.</i>	38
<i>Ventriculus sinister duas uncias cruoris continet.</i>	18
<i>Verebyen negat vias peculiares.</i>	17
<i>Viae peculiares ubi originem trahant latet.</i>	32
<i>Vinum non immutatum per urinam redditum.</i>	25
<i>Virium languores a liquoribus ubertim stillantibus.</i>	21
<i>Vitriolum, ferrum, & æs in aquis D. Mauriti.</i>	50
<i>Urina cruoris, & potus.</i>	17
<i>Urina potus, quibus viis in Vesicam labatur, statuere difficillimum.</i>	17
<i>Urina cur suprimatur.</i>	2
<i>Aliquando vitio renum.</i>	27
<i>Aliquando vitio sanguinis.</i>	3
<i>In urinae suppressione tota animalis machina subvertitur.</i>	27

F I N I S.

